

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**REGIONALNE RAZLIKE V
BREZPOSELNOSTI V SLOVENIJI**

Ljubljana, julij 2007

ROBERT KARU

IZJAVA

Študent **Robert Karu** izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom **dr. Tjaše Redek**, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 11.7.2007

Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD	1
2. OPREDELITEV BREZPOSELNOSTI	2
2.1. Opredelitev osnovnih kategorij na trgu dela	3
2.2. Vrste brezposelnosti	5
3. RAZVITOST SLOVENIJE PO REGIJAH	7
3.1. Razvitost Slovenije po regijah glede na BDP	8
3.2. Razvitost Slovenije po regijah glede povprečne višine plač	11
3.3. Razvitost Slovenije po regijah glede na število diplomantov	12
3.4. Razlogi za razlike v razvitosti po posameznih regijah.....	14
4. ORIS REGIJSKE BREZPOSELNOSTI V SLOVENIJI	17
4.1. Stopnja brezposelnosti v posameznih regijah.....	18
4.2. Stopnja registrirane brezposelnosti v posameznih regijah glede na odstotek dolgotrajno brezposelnih med vsemi brezposelnimi.....	19
4.3. Stopnja registrirane brezposelnosti v posameznih regijah glede na stopnjo izobrazbe	21
4.3.1. Stopnja registrirane brezposelnosti oseb z nizko stopnjo izobrazbe	21
4.3.2. Stopnja registrirane brezposelnosti oseb z VI. in VII. stopnjo izobrazbe	22
4.4. Stopnja registrirane brezposelnosti v posameznih regijah glede na starostno strukturo	24
4.4.1. Stopnja registrirane brezposelnosti med mladimi v posameznih regijah	24
4.4.2. Stopnja registrirane brezposelnosti starih nad 40 in nad 50 let v posameznih regijah.....	26
4.5. Stopnja registrirane brezposelnosti pri iskalcih prve zaposlitve med brezposelnimi v posameznih regijah	28
4.6. Stopnja registrirane brezposelnosti glede na trajne presežke delovne sile v posameznih regijah	29
4.7. Stopnja registrirane brezposelnosti po spolu v posameznih regijah	30
4.8. Koefficient variacije regionalne brezposelnosti v obdobju 2000-2006	32
5. EKONOMSKA POLITIKA ZA ZNIŽEVANJE BREZPOSELNOSTI S Poudarkom na regionalnih razlikah	32
5.1. Cilji in strategija regionalne strukturne politike	33
5.2. Načela regionalne strukturne politike	34
5.3. Programi regionalne strukturne politike	36
5.3.1. Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti	36
5.3.2. Program za vseživljenjsko učenje	37
5.3.3. Zagotavljanje enakih možnosti in socialne vključenosti.....	38
5.3.4. Spodbujanje aktivnega iskanja zaposlitve.....	38
6. SKLEP	39
LITERATURA	41
VIRI	42

PRILOGE

1. UVOD

Razvitost posameznih regij je ključnega pomena za gospodarsko rast v Sloveniji. Razvoj regij temelji na izkoriščanju razvojnih potencialov in rabi virov, ki so tej regiji dani in preko katerih lahko izkorišča primerjalne prednosti. Vendar pa vse regije niso sposobne enako kvalitetno izkoriščati svojih potencialov, ker imajo vrsto težav in ena izmed njih je prav gotovo brezposelnost.

Namen diplomskega dela je predstaviti glavne regionalne razlike o brezposelnosti po posameznih regijah in pa predstaviti ukrepe, s katerimi je strukturne probleme brezposelnosti mogoče odpraviti.

Vsebina diplomske naloge je od uvoda do sklepa razdeljena na štiri poglavja. Preko njih predstavljam svoje poglede in tudi poglede drugih avtorjev na problem brezposelnosti po statističnih regijah v Sloveniji. Vsebino sem poizkušal poenostaviti tako, da bi lahko tudi bralec z nekoliko manj ekonomskega znanja dokaj hitro dobil občutek o tem katere regije so bolj izpostavljene problemom strukturne brezposelnosti in katere manj. Tistim z bolj izpiljenim znanjem o ekonomiji, pa bo diplomska naloga pomagala pri iskanju podatkov, saj bodo lahko na hiter način prišli do konkretnih podatkov. Celotno diplomsko nalogo sem tudi opremil z različnimi grafi, ki še dodatno pojasnjujejo določene teme.

Drugo poglavje je teoretične narave. V njem opredelim brezposelnost, saj je treba vedeti po kakšni metodi je brezposelnost opredeljena, zato, da lahko primerjamo podatke. V to poglavje so vključene tudi vrste brezposelnosti, razložene so osnovne kategorije o trgu dela in pa kako se izračunava brezposelnost. Na koncu tega poglavja so predstavljeni trije načini zbiranja podatkov.

Tretje poglavje se nanaša na razvitost posameznih regij v Sloveniji. Izpostavljeni so kazalci o višini BDP-ja, o višini plač in o stopnjah izobrazbe v posameznih regijah. V tem poglavju so zajeti tudi opisi posameznih regij, v katerih so podani razlogi za gospodarsko stanje posamezne regije.

Četrto poglavje je glavni del te diplomske naloge. V tem poglavju se ukvarjam s strukturnimi problemi brezposelnosti. Namreč za proučevanje brezposelnosti ni dovolj, da samo pogledamo kakšna je brezposelnost po posameznih regijah na splošno. Treba se je osredotočiti na posamezne skupine prebivalcev, ki so brezposelni, saj le na ta način lahko pride ekonomska politika do ustreznih rezultatov pri zmanjševanju brezposelnosti. Upoštevati je potrebno tudi to, da se regije med seboj razlikujejo po številu brezposelnih z različnimi stopnjami izobrazbe, po odstotku dolgotrajnih brezposelnih med brezposelnimi, po številu mladih med brezposelnimi itd.

V petem poglavju pa so navedeni ukrepi ekonomske politike za zmanjševanje brezposelnosti. To poglavje obsega tudi cilje in strategije o regionalni ekonomski politiki. Seveda nisem pozabil omeniti načel, ki so pomembna predvsem za zmanjševanje razlik med regijami.

2. OPREDELITEV BREZPOSELNOSTI

Brezposelnost je poleg inflacije eden najbolj perečih problemov današnjih gospodarstev. Brezposelnost povzroča tako ekonomske kot tudi politične probleme. Z ekonomskega vidika je nezaposlenost nezaželena zato, ker je dejanski BDP manjši od potencialnega, to je tistega, ki bi ga država lahko ustvarila, če bi zaposlila vse za delo sposobne ljudi. Ker dela, ki bi ga nezaposleni lahko opravili v tem trenutku, vendar ga ne, ker pač ne delajo, ni mogoče skladiščiti, je ta del BDP za vedno izgubljen. Nezaposlenost pa seveda povzroča tudi psihološke probleme kot so depresivnost, občutek odvečnosti, agresivnosti, stresno počutje, ki običajno vodi do socialnih problemov kot so alkoholizem, kriminal. Vlada, ki dopušča visoko stopnjo nezaposlenosti, bo le težko pridobila naklonjenost volivcev, zato je brezposelnost tudi politični problem (Hrovatin, 2000, str. 206).

Brezposelnost po opredelitvi resolucije ILO, ki je bila sprejeta na trinajsti mednarodni konferenci statistikov dela, so brezposelne osebe opredeljene kot vse osebe nad določeno starostno mejo, ki so bile v določenem obdobju (Bregar, 2004, str. 117):

- brez dela, brez plačane zaposlitve ali samozaposlitve,
- »takoj na razpolago za delo«, to pomeni, da so bile na voljo za plačano zaposlitev ali samozaposlitev med referenčnim obdobjem,
- so »iskali delo« - v zadnjem obdobju so opravile določene aktivnosti, da bi pridobile zaposlitev ali samozaposlitev.

Te aktivnosti lahko vključujejo registracijo pri javni ali zasebni agenciji za delo, pošiljanje prošenj delojemalcem, poizvedovanja na delovnih mestih, tovarnah, tržnicah, pisanje in odgovarjanje na časopisne oglase, iskanje pomoči pri prijateljih in sorodnikih, iskanje primernih zemljišč, zgradb, strojev ali opreme za ustanovitev lastnega podjetja, poizvedovanje za pridobitev finančnih sredstev, prijavljanje za pridobitev licenc (Bregar, 2004, str. 117).

Ko analiziramo nezaposlenost, je potrebno opozoriti, da sama stopnja nezaposlenosti še ne zadostuje za poglobljeno analizo problema nezaposlenosti. Čeprav je povprečna stopnja nezaposlenosti lahko sorazmerno nizka, je lahko stopnja nezaposlenosti v določenih populacijskih skupinah, na primer med mladimi, sorazmerno visoka. Prav tako se lahko precej razlikuje stopnja nezaposlenosti med moško in žensko populacijo. Pomemben podatek pri analizi nezaposlenosti pa je tudi trajanje nezaposlenosti. Na sploh velja, da se z upadanjem gospodarske rasti nezaposlenost v splošnem podaljšuje. Prav tako se v recesiji različno

spreminjajo stopnje brezposelnosti v posameznih populacijskih skupinah in med spoloma (Hrovatin, 2000, str. 210).

2.1. Opredelitev osnovnih kategorij na trgu dela

Skupno prebivalstvo sestavljajo domače in tuje osebe, ki imajo referenčnega dne stalno prebivališče na ekonomskem območju države, četudi so začasno odsotne. Koncept celotnega prebivalstva temelji na načelu rezidenčnosti. Med skupno prebivalstvo uvrščamo tudi osebe, ki prebivajo ali nameravajo prebivati na ekonomskem območju države v obdobju enega leta ali več. Oseba je obravnavana kot začasno odsotna, če ima stalno prebivališče v državi, a stanuje v tujini ali namerava ostati v tujini manj kot eno leto (Bregar, 2004, str. 113, 114).

Aktivno prebivalstvo sestavljajo osebe nad določeno starostjo, ki so sposobne sodelovati v procesu proizvodnje v določenem referenčnem obdobju, pri čemer je proizvodnja opredeljena v skladu s SNA/ESA¹. Aktivno prebivalstvo zajema zaposlene in brezposelne osebe (Bregar, 2004, str. 115).

Zaposleni: ta kategorija vključuje tako zaposlene na osnovi plačila in samozaposlene. Zaposleni so osebe, ki prostovoljno delajo za neko institucionalno enoto in za svoje delo dobijo plačilo. Kot zaposlene so obravnavane tudi osebe, ki začasno ne delajo, a so formalno povezane s podjetjem. Sem spadajo osebe, ki trenutno ne opravljajo dela zaradi bolezni in poškodb, dopusta ali počitnic, stavk ali začasnega odpusta delavcev, odsotnosti zaradi izobraževanja, materinstva (Bregar, 2004, str. 116).

Brezposelni: ta skupina vključuje ljudi, ki niso zaposleni in dejavno iščejo delo ali čakajo, da se bodo vrnil na delo. Bolj natančno je oseba brezposelna, če ne dela in je v zadnjih 4 tednih dejavno poskušala najti delo, če gre za prisilni dopust - oseba je začasno poslana z dela in čaka, da jo pokličejo nazaj na delo (Samuelson, Nordhaus, 2002, str. 563).

Samozaposleni so samostojni podjetniki ali solastniki osebnih družb v katerih delajo. Tudi samozaposlene osebe so lahko zaradi različnih razlogov odsotne z dela v referenčnem obdobju.

Neplačani prostovoljni zaposleni se med kategorijo samozaposlenih štejejo v primeru, če so rezultat njihovih prostovoljnih aktivnosti materialne dobrine, npr. gradnja stanovanj. Če pa so posledica njihovih dejavnosti storitve, npr. čiščenje brez plačila, pa teh oseb ne štejemo med zaposlene, saj so te prostovoljne storitve izključene iz proizvodnje (Bregar, 2004, str. 116).

¹ **ESA (European System of Accounts):** institucionalne enote so tisti ekonomski subjekti, ki so lastniki blaga in sredstev, lahko prevzemajo obveznosti v ekonomskem smislu in v svojem imenu lahko sodelujejo pri izvajanju ekonomskih dejavnosti. **SNA (System of National Accounts):** razvršča institucionalne enote na nefinančna podjetja, finančna podjetja, državo, gospodinjstva in neprofitne organizacije, ki služijo gospodinjstvom.

Primerjava med različnimi zgoraj opisanimi kategorijami na trgu dela poda sliko o stanju na trgu dela. Za analizo stanja na trgu dela se izračunava več kazalcev: stopnja aktivnosti, stopnja delovne aktivnosti ter stopnja brezposelnosti.

$$1.) \text{ Stopnja aktivnosti} = \text{Aktivno prebivalstvo} / \text{Delovno sposobno prebivalstvo} * 100$$

Stopnja aktivnosti je opredeljena kot razmerje med aktivnim prebivalstvom in številom delavno sposobnega prebivalstva. Aktivno prebivalstvo sestavljajo delovno aktivno prebivalstvo in brezposelno prebivalstvo.

$$2.) \text{ Stopnja delovne aktivnosti} = \text{Delovno aktivno prebivalstvo} / \text{Delovno sposobno prebivalstvo} * 100$$

Stopnja delovne aktivnosti je opredeljena kot razmerje med delovno aktivnim prebivalstvom in delovno sposobnim prebivalstvom. Delovno sposobno prebivalstvo so vse osebe, stare 15 let ali več. Delovno aktivno prebivalstvo pa sestavljajo (Bregar, 2004, str. 120):

- osebe, ki so v zadnjem tednu pred anketiranjem opravile kakršnokoli delo za plačilo, dobiček ali za družinsko blaginjo,
- zaposlene ali samozaposlene osebe, ki so bile v zadnjem tednu pred anketiranjem odsotne z dela,
- zaposlene osebe, kot začasni ali trajni presežki,
- pomagajoči družinski člani,
- osebe na porodniškem dopustu.

$$3.) \text{ Stopnja brezposelnosti} = \text{Brezposelne osebe} / \text{Aktivno prebivalstvo} * 100$$

Stopnja brezposelnosti pa je opredeljena kot razmerje med brezposelnimi osebami in aktivnim prebivalstvom. Izračunamo jo lahko po ILO metodi, kar pomeni, da upoštevamo le tiste, ki so brezposelni po ILO definiciji. To pa so:

- osebe, ki v zadnjem tednu pred anketiranjem niso delale (niso bile zaposlene ali samozaposlene in niso opravljale nikakršnega dela za plačilo),
- aktivno iščejo delo,
- so takoj pripravljene sprejeti delo,
- so že našle delo, vendar ga še ne opravljajo.

Drugi način pa je stopnja registrirane brezposelnosti, ki je izračunana z uporabo podatkov o številu delovno aktivnih iz registra zdravstvenih zavarovancev in mesečne statistične raziskave o zaposlenih. V skladu s to definicijo so brezposelne osebe vse tiste, ki (Bregar, 2004, str. 121):

- so registrirane kot brezposelne na Zavodu za zaposlovanje,
- nimajo stalne zaposlitve in niso zaposlene, niso lastniki ali solastniki podjetja, v katerem bi v zadnjem letu ustvarjali dohodek za preživljanje,

- niso lastniki zakupniki ali uporabniki drugih nepremičnin, nimajo nobenih drugih virov rednih dohodkov za preživljanje.

Podatke za izračun zgoraj omenjenih kazalcev in kategorij se pridobiva s pomočjo različnih metod.

Popisi so tradicionalna metoda za ugotavljanje skupnega števila prebivalstva. V zadnjih desetletjih se ob podpori sodobne tehnologije vse bolj uveljavljajo registri prebivalstva. Popisi prebivalstva se v večini držav izvajajo vsakih deset let. Popisi prebivalstva na ozemlju Slovenije so v času do nastanka slovenske države uporabljali najprej kategorijo *prisotno* in kasneje kategorijo *stalno prebivalstvo*. Pri prvi se je uporabljal kriterij fizične prisotnosti v času popisa, pri drugi pa pravni kriterij stalnega prebivališča. Zaradi vsebinske neustreznosti in mednarodne neprimerljivosti stalnega prebivalstva, je Statistični urad republike Slovenije leta 1995 uvedel novo kategorijo *običajno prebivalstvo*. Po mednarodnih priporočilih običajno prebivalstvo države sestavljajo vse osebe, ne glede na državljanstvo, ki imajo v državi običajno prebivališče, kar pomeni, da v državi živijo ali nameravajo živeti neprekinjeno več kot eno leto, oz. so iz države odsotne ali nameravajo biti odsotne manj kot eno leto (Malačič, 2003, str. 15).

Centralni register prebivalstva je od uvedbe enotne matične številke (EMŠO) v Sloveniji leta 1980 oblikovan kot popolna, stalna in tekoča računalniška evidenca vseh stalnih prebivalcev Slovenije, ne glede na to ali so bili začasno, to je za več kot tri mesece odsotni iz Slovenije. Register prebivalstva v sedanjem obsegu dejansko funkcionira od leta 1985. CRP je zbir podatkov o prebivalcih, ki imajo pripravljeno stalno prebivališče v Sloveniji, tudi tistih, ki začasno živijo v tujini in so pred odhodom v tujino svoj odhod prijavili pristojnemu uradu. Tujci, ki imajo v Sloveniji stalno prebivališče, niso vključeni v CRP (Bregar, 2004, str. 122).

Anketa o delovni sili je zadnji pomemben vir podatkov o stanju na trgu dela. Osnovna enota opazovanja so posamezniki, ki živijo v izbranem gospodinjstvu. V anketah so upoštevani tudi trenutno odsotni člani gospodinjstva brez stalnega ali začasnega prebivališča. Upoštevani pa niso posamezniki (vojaki, bolniki, zaporniki), ki živijo v ustanovah izven gospodinjstev več kot 6 mesecev in pa študentje, ki med študijem ne živijo doma (Bregar, 2004, str. 125).

2.2. Vrste brezposelnosti

Pri proučevanju stanja na trgu dela razlikujemo več vrst brezposelnosti. Osnovne vrste so:

1. frikcijska brezposelnost,
2. strukturna brezposelnost,
3. ciklična brezposelnost in
4. prikrita (latentna) brezposelnost.

Friksijska brezposelnost se pojavlja zaradi stalne menjave zaposlitve prebivalstva, ki je normalno zaposleno. Do te brezposelnosti pride zaradi selitve prebivalstva med različnimi mesti in regijami in s tem povezanim iskanjem nove zaposlitve, začasne nezaposlenosti šolajoče se mladine, ki konča šolanje in išče zaposlitev, menjavanja zaposlitve zaradi težnje po spremembi delovnega okolja in podobnih reči. Tovrstna brezposelnost je le začasna, saj traja od enega dneva do nekaj mesecev in predstavlja samo obdobje med dvema stalnima zaposlitvama. V vsakem gospodarstvu, ki je na ravni polne zaposlenosti srečamo friksijsko brezposelnost, saj je ta plod prostovoljnih odločitev posameznikov o menjavi delovnih mest in ni vezana na gospodarske razmere. Zato ji rečemo tudi prostovoljna brezposelnost (Hrovatin, 2000, str. 212).

Strukturna brezposelnost se pojavi zaradi neenakosti med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili, ki je posledica gospodarskega razvoja, saj nekateri sektorji oz. panoge hitro rastejo, druge pa nazadujejo. S tehnološkim razvojem se pojavljajo tudi povsem nove panoge. Tako se je v zadnjem desetletju zaradi razvoja računalništva in informacijske tehnologije močno povečalo povpraševanje po programerjih in drugih računalniških strokovnjakih, medtem ko je zaradi zmanjševanja deleža industrije v BDP močno upadlo povpraševanje po nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcih. Strukturno brezposelni se težko prilagajajo novim razmeram na trgu delovne sile, še posebej, če gre za starejše kategorije brezposelnih, ki so starejši od 45 let. Za prestrukturiranje mora pogosto poskrbeti država z različnimi programi aktivne politike zaposlovanja, ki vključujejo usposabljanja brezposelnih za nova delovna opravila in nove zaposlitve. Strukturna brezposelnost lahko včasih povzroči tudi brezposelnost določenih regij, če so sektorji, ki so v zatonu skoncentrirani na določenih območjih. Zaradi odvisnosti od dolgoročnejših sektorskih sprememb proizvodnje, bi strukturno brezposelnost lahko imenovali tudi sektorska brezposelnost (Hrovatin, 2000, str. 212).

Ciklična brezposelnost nastaja zaradi gospodarskih ciklov. Ko gospodarska aktivnost stagnira in stopnja rasti BDP nazaduje ali je celo negativna, se zmanjšuje celotno agregatno povpraševanje po delovni sili. Zaradi recesije vsi sektorji ali vsaj večina zmanjšuje proizvodnjo in odpušča delovno silo, zato se brezposelnost lahko pojavlja med vsemi kategorijami zaposlenih ne glede na vrsto dela. Znižanje stopenj brezposelnosti in morda polno zaposlenost gospodarstvo doseže šele ob prehodu v drugi del cikla, v fazi oživljanja in v prosperiteti (Hrovatin, 2000, str. 213).

Prikrito (latentno) brezposelnost predstavljajo zaposleni, ki sicer imajo zaposlitev, vendar ničesar ne prispevajo k BDP. Če bi jih odpustili, bi lahko dosegali enak BDP kot pred tem. Vendar pa je težko poimensko določiti tiste, ki na delovnih mestih nič ne delajo. Takšnih je pravzaprav zelo malo, saj vsak vsaj nekaj ur dnevno dela. Seštevek vseh nedelovnih ur in preračun ur na število zaposlenih pa razkrije število prikrito brezposelnih. To vrsto brezposelnosti lahko ugotovljamo le z ocenami. Zlasti visoka je bila v bivšem samoupravnem

socialističnem sistemu, saj je bila osnovna človekova pravica do dela. Zato je bila skupna brezposelnost razmeroma nizka, prikrita brezposelnost pa visoka (Hrovatin, 2000, str. 213).

3. RAZVITOST SLOVENIJE PO REGIJAH

Statistični urad je za izkazovanje statističnih podatkov na regionalni ravni prevzel členitev Slovenije na t.i. funkcionalna območja oziroma planske regije, kar je bilo narejeno za potrebe prostorskega načrtovanja sredi sedemdesetih let 20. stoletja, in jih poimenoval statistične regije. Ker je bila ta regionalizacija narejena na podlagi gravitacijskih območij (zaposlitev, šolanje, oskrba) v dvanajstih regionalnih in njim pripadajočih subregionalnih središčih, se je izkazala za razmeroma stabilno. Tovrstna ekonomsko-geografska členitev je postala pomembna za izkazovanje statističnih podatkov zlasti po letu 1995, ko so bile odpravljene nekdanje velike občine (62), za katere so obstajale razmeroma dolge serije statističnih podatkov. Na vmesni ravni med 147 majhnimi občinami in nacionalno ravni se je zato čedalje več podatkov izkazovalo prav za raven statističnih regij. Zaradi velikega zaostanka pri uvajanju pokrajin, kot vmesne upravno-politične ravni med občino in državo, so se statistične regije, sprva mišljene kot začasna rešitev, ohranile vse do danes. Torej, Slovenija je razdeljena na 12 regij in sicer: Pomurska regija, Podravska regija, Koroška regija, Savinjska regija, Zasavska regija, Spodnjeposavska regija, Jugovzhodna Slovenija, Osrednjeslovenska regija, Gorenjska regija, Notranjsko-kraška regija, Goriška regija in Obalno-kraška regija (Slovenske regije v številkah, 2006).

Slika 1: Slovenske regije

Vir: Ustanavljanje pokrajin, 2007.

Regije se pri nas precej razlikujejo po razvitosti, zaradi česar se tudi struktura brezposelnosti po regijah precej razlikuje. V nadaljevanju bom primerjal naslednje kazalce: BDP/prebivalca,

višina plače in pa število diplomantov po posameznih regijah. Kot bomo videli iz podatkov od slovenskega povprečja najbolj izstopa Osrednjeslovenska regija. Le ta v vseh proučevanih kazalnikih daleč najbolj presega slovensko povprečje. Torej iz tega lahko sklepam, da je ta regija zelo pomembna za slovensko gospodarstvo. S svojo visoko stopnjo razvitosti predstavlja največji doprinos k celotnemu BDP. Ta regija ima tudi eno izmed najnižjih stopenj brezposelnosti v Sloveniji.

Glede na podatke bomo videli, da po stopnji razvitosti najbolj zaostaja Prekmurska regija, kar posledično pomeni, da ima ta regija tudi najvišjo stopnjo brezposelnosti v Sloveniji. Zato je ekonomska politika o zniževanju stopnje brezposelnosti za to regijo še kako pomembna. Namreč to regijo je potrebno vzpodbuditi k hitrejši stopnji razvoja, predstaviti nova perspektivna področja te regije, kar bi vzpodbudilo mlade, da ne bodo zapuščali te regije v tako velikem obsegu kot to počno sedaj.

V nadaljevanju bom prikazal kako se regije med seboj razlikujejo po razvitosti in sicer na podlagi BDP, povprečne plače in število diplomantov. Na koncu poglavja pa bom z opisom posameznih regij naštel še razloge zakaj obstajajo medregionalne razlike v razvitosti in podal še nekaj razvojnih perspektiv posameznih regij.

3.1. Razvitost Slovenije po regijah glede na BDP

Iz Tabele 1 (str. 9) je razvidno da, največ slovenskega bruto domačega proizvoda ustvari Osrednjeslovenska regija. Leta 2004 je Osrednjeslovenska regija ustvarila dobro tretjino (35,5%) celotnega slovenskega bruto domačega proizvoda (BDP), kar je več kot v 8 regijah z najmanjšim BDP skupaj (31,0%) - skupaj s Podravsko pa skoraj polovico (49,0%) slovenskega BDP.

BDP na prebivalca je v Osrednjeslovenski regiji (18.786 EUR) za 107% višji kot v Pomurski regiji (9.072 EUR). Podoben odstotek velja tudi za Zasavsko regijo, ki je v letu 2004 dosegla 9.438 EUR/prebivalca. Osrednjeslovenska regija jo je presegla za 99%. Osrednjeslovenska regija je glede na BDP/prebivalca skoraj vse regije presegla za več kot 50%. Izjema sta bili le Goriška regija, ki je zaostala »le« za 49% (12.599 EUR) in pa Obalno-kraška regija, katere zaostanek je znašal 38,4% (13.573 EUR).

Najbolj razvita regija, merjeno z BDP na prebivalca, je Osrednjeslovenska z indeksom 142,9 glede na slovensko povprečje, najmanj razvita pa Pomurska z indeksom 69,0. Visok indeks ravni BDP/prebivalca ima tudi Obalno-kraška regija in sicer 103,2.

Kot vidimo, lahko že na podlagi teh podatkov sklepamo, da bodo najmanj razvite regije – Pomurska, Koroška in Zasavska regija imele najvišje odstotke brezposelnosti v državi.

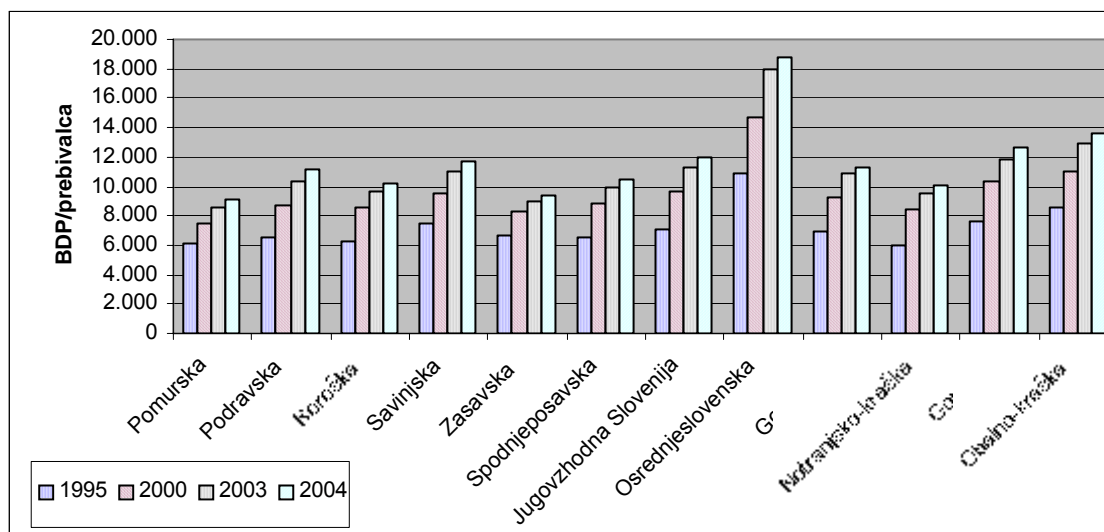
Tabela 1: Kazalci regijske razvitosti Slovenije (podatki so za leto 2004)

	<i>BDP v mrd SIT</i>	<i>BDP v mio EUR</i>	<i>Struktura BDP (%)</i>	<i>BDP/prebivalca v EUR</i>	<i>BDP/prebivalca; indeks: SLO = 100</i>
SLOVENIJA	6.271,80	26.257	100	13.146	100
Pomurska	266,3	1.115	4,2	9.072	69,0
Podravska	847,0	3.546	13,5	11.108	84,5
Koroška	179,6	752	2,9	10.186	77,5
Savinjska	720,2	3.015	11,5	11.726	89,2
Zasavska	102,9	431	1,6	9.438	71,8
Spodnjeposavska	175,2	734	2,8	10.462	79,6
Jugovzhodna Slovenija	396,5	1.660	6,3	11.954	90,9
Osrednjeslovenska	2.224,5	9.313	35,5	18.786	142,9
Gorenjska	536,2	2.245	8,5	11.321	86,1
Notranjsko-kraška	123,1	515	2,0	10.117	77,0
Goriška	359,8	1.506	5,7	12.599	95,8
Obalno-kraška	340,4	1.425	5,4	13.573	103,2

Vir: Regionalni BDP, 2004.

Slika 2 nam prikazuje BDP/prebivalca v tekočih cenah, ki se je od leta 1995 do leta 2004 v vseh regijah povečeval (podatki so zapisani v Prilogi 1 pod Tabelo 1). V naši najbolj razviti regiji (Osrednjeslovenska) se je ta kazalec v obdobju 10 let povečal za dobrih 66% in je vse skozi presegal slovensko povprečje. Torej v tej regiji prevladuje dobra gospodarska klima. V proučevanem obdobju pa se je v Pomurski regiji povečal le za slabih 48%, kar kaže da se razlike v razvitosti med regijami povečujejo.

Slika 2: Gibanje BDP per capita od 1995 do 2004 (v mio EUR)

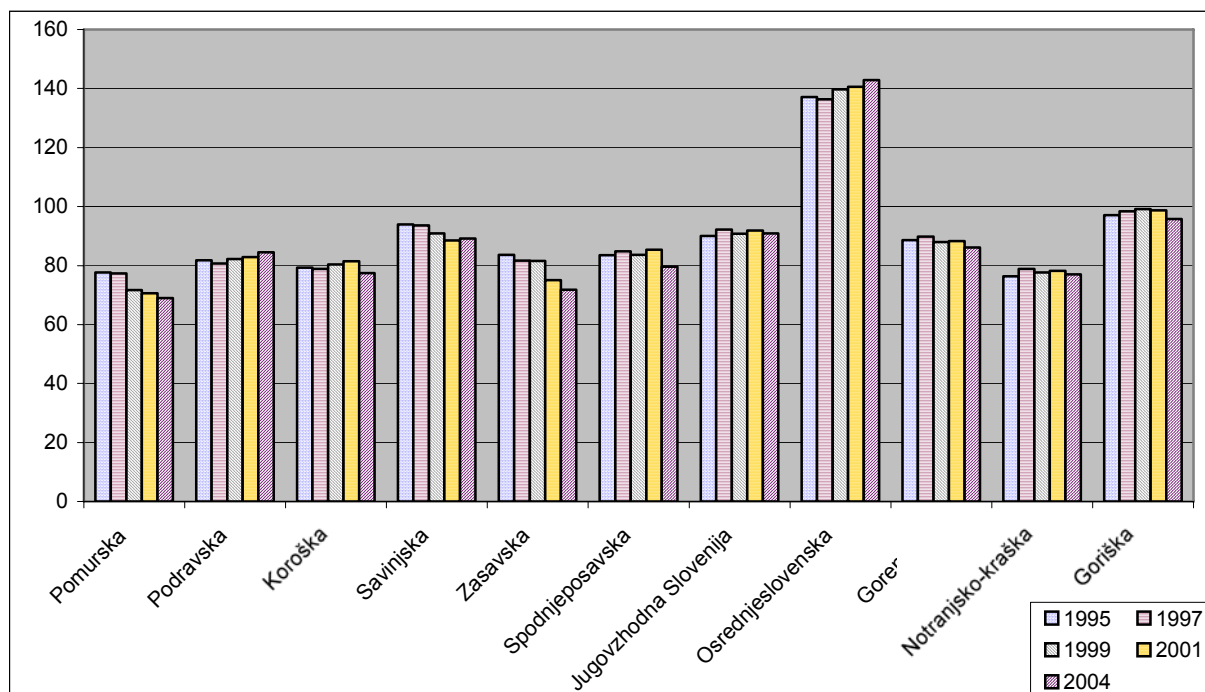

Vir: Regionalni BDP, 1995-2004; Lasten prikaz.

Že hiter pogled na Sliko 3 nam razkriva, da ima najmanjši BDP na prebivalca Pomurska, največjega pa Osrednjeslovenska regija. Opazil sem tudi, da se je BDP na prebivalca med obdobjem 1995 in 2004 v vseh statističnih regijah povečeval. Kot zanimivost lahko dodam, da je imela Osrednjaslovenska regija že leta 1995 večji BDP per capita, kot pa ga ima Pomurska regija danes. To kaže, da ekonomska politika pri razvoju regij ni dovolj učinkovita, kar bom pokazal v zadnjem poglavju.

Od leta 1995 dalje imata nadpovprečen BDP na prebivalca Osrednjeslovenska regija in Obalno-kraška regija. V nekaterih primerih v tem obdobju se je povprečju močno približala še Goriška regija, ki je v letu 2004 za slovenskim povprečjem zaostajala za 4,2%, najmanj pa je zaostajala v letu 1999 (za slab odstotek). V letu 2004 je Osrednjeslovenska regija slovensko povprečje presegala za slabih 43% in s tem nekoliko zmanjšala svojo prednost pred slovenskim povprečjem in drugimi regijami glede na letu 2003. Osrednjeslovenska regija je višino BDP na prebivalca povečevala vse do leta 2004, medtem ko je bilo pri Obalno-kraški regiji nasprotno, saj že od leta 1996 svojo prednost pred slovenskim povprečjem počasi zmanjšuje in je v letu 2004 slovensko povprečje presegala le še za 3,2%. Najbolj je slovensko povprečje presegala v letu 1996 (za 9,0%). V celotnem obdobju je imela najnižji BDP na prebivalca Pomurska regija, ki je v letu 2004 dosegla le 69% slovenskega povprečja, njen zaostanek pa se je v primerjavi z letom 1995 celo povečal (za 8,7 indeksnih točk). Podatki so v Tabeli 2 v Prilogi 1.

Slika 3: BDP/prebivalca, indeks ravní (Slovenija=100)

Vir: Regionalni BDP, 2004; Lasten prikaz.

V letih 1995 do 2004 je zaostanek za slovenskim poprečjem najbolj povečala Zasavska regija, in sicer za 11,8 indeksnih točk. V tej regiji je prišlo do zapiranja rudnikov rjavega premoga in

do zmanjševanja delovnih mest v industriji, kar je opazno v strukturi BDP. Kljub pomoči države ob nastalih težavah, Zasavska regija še ni ustvarila dovolj delovnih mest, s katerimi bi nadoknadila izgubo. Samo v obdobju od leta 2000 do 2005 se je število delovnih mest v regiji zmanjšalo za 11,6%, kar je bil največji upad med regijami v Sloveniji (Trg dela, 2006, str. 4). Svoj zaostanek za slovenskim povprečjem je v tem obdobju povečala večina statističnih regij, zmanjšale pa so ga Podravska, Jugovzhodna Slovenija, Notranje-kraška regija. V tem obdobju se je razmerje med najbolj in najmanj uspešno regijo po bruto domačem proizvodu na prebivalca povečalo z 1,8:1 v letu 1995 na 2,1:1 v letu 2004.

Regionalne razlike v BDP na prebivalca lahko merimo tudi s pomočjo koeficienta variacije. Le ta je definiran kot količnik med standardnim odklonom in povprečjem, ki ga popravljamo še z upoštevanjem različne velikosti regij. Medregionalne razlike v bruto domačem proizvodu na prebivalca, merjene s koeficientom variacije, so se predvsem od leta 1998 do leta 2003 nekoliko povečale. V letu 2004 se je trend obrnil navzdol, saj se je koeficient variacije zmanjšal za 0,6 odstotne točke glede na leto 2003 in je znašal 25,7%. To zmanjšanje ni veliko, saj se je glede na leto 1995 koeficient variacije povečal za 3,4 odstotne točke. Če iz analize izvzamemo najmočnejšo Osrednjeslovensko regijo, ki ima najvišji BDP na prebivalca, se koeficient variacije zniža med 14,4% in 17%. Razlike med prvimi in drugimi koeficienti variacije pomenijo, da ima Osrednjeslovenska regija močno vlogo gospodarskega središča države, ki pomembno vpliva na medregionalne razlike v Sloveniji. Podatki so v Prilogi 1 v Tabelah 3 in 4.

3.2. Razvitost Slovenije po regijah glede povprečne višine plač

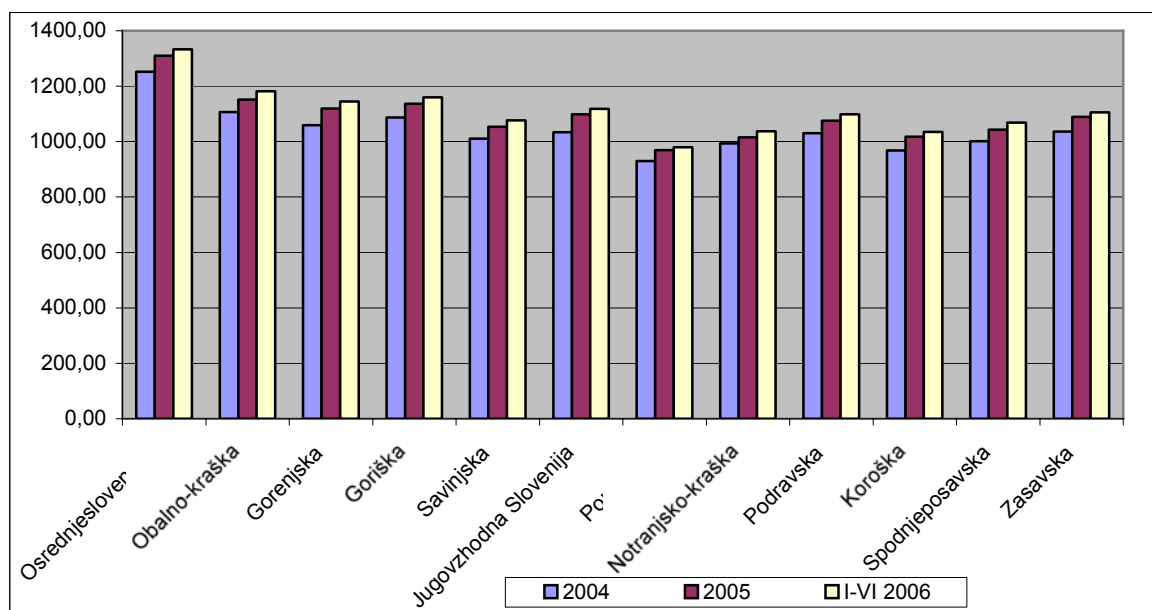
Povprečna mesečna bruto plača zaposlene osebe je leta 2006 znašala v Osrednjeslovenski regiji 1.333,01 EUR, v Pomurski regiji pa 980,01 EUR. Blizu slovenskega povprečja v letu 2006 je še Obalno-kraška regija in sicer povprečna bruto plača je bila 1.181,19 EUR, kar pomeni, da zopet lahko sklepamo, da sta ti dve regiji izrednega pomena za slovensko gospodarstvo. V oči bode, zlasti veliko odstopanje bruto plače v Osrednjeslovenski regiji in sicer kar za dobrih 13% višja od slovenske povprečne bruto plače. To je posledica bolj plačanih delovnih mest v Ljubljani, zaradi višje izobrazbene strukture (več v nadaljevanju) glede na ostale regije. V Ljubljani je tudi večina nadpovprečno plačanih delovnih mest v negospodarstvu, in sicer na področjih javne in državne uprave (ministrstva, uradi, skladi, zdravniki, sodniki). Ostale regije imajo malce nižjo povprečno plačo. Najnižjo med vsemi regijami pa ima Pomurska. Nizke plače v tej regiji so posledica neugodne industrijske strukture – tekstilna ali predelovalna industrija in pa visok delež ljudi, ki so zaposleni v kmetijstvu. Razlika med najvišjo in najnižjo povprečno bruto plačo znaša dobrih 35%, kar je precej manj kot pa znaša ta razlika v BDP per capita, kjer je ta razlika dobrih 50%. Glej Sliko 4 (str. 12).

V Sloveniji lahko zaznamo trend, da se povečujejo razlike v višini plače med samimi regijami. Na eni strani se to vidi preko odstotka med najvišjo in najnižjo povprečno bruto

plačo med regijami, po drugi strani pa to lahko opazimo preko indeksa rasti povprečne bruto plače. Iz podatkov v Tabeli 5 v Prilogi 1 vidimo, da je odstotek med najnižjo in najvišjo povprečno bruto plačo v letu 2004 znašal 34%, leta 2005 35% in v letu 2006 36%. Na podlagi tega sklepam, da Ljubljana z okolico hitreje odpira nova delovna mesta z nadpovprečno plačo. Če pa primerjamo indeks rasti plač od leta 2004 do 2006 opazimo, da se je ta indeks skoraj v vseh regijah v proučevanem obdobju zmanjšal.

Plačilna politika v Sloveniji je usmerjena v preprečevanje povečanja neenakosti, ko z določanjem minimalne plače uravnava porazdelitev plač v javnem in zasebnem sektorju. Majhne regionalne razlike v porazdelitvi plač so predvsem posledica krovnega sistema kolektivnih pogodb – splošne kolektivne pogodbe na državni ravni za javni in zasebni sektor in sistema kolektivnih pogodb na ravni dejavnosti, ki veljajo za dejavnost na območju cele države. Tako prihaja do razlik med regijami predvsem zaradi različne gospodarske strukture po regijah, izobrazbene strukture zaposlenih in posledično splošne razvitosti regij (Pečar, 2006, str. 88).

Slika 4: Višina povprečne mesečne bruto plače od 2004 do 2006

Vir: Povprečna bruto plača, 2006; Lasten prikaz.

3.3. Razvitost Slovenije po regijah glede na število diplomantov

Podatki o vpisu v srednje šole in v terciarno izobraževanje omogočajo oceno o tem, kako se bo izobrazbena raven prebivalstva spreminjala v prihodnje in pa kakšen bo trend gospodarske rasti v prihodnje.

Iz podatkov v Tabeli 6 v Prilogi 1 vidimo, da je bilo v letu 2005 največ dijakov na 1000 prebivalcev vpisanih v srednješolsko izobraževanje v Koroški regiji in Jugovzhodni Sloveniji (okoli 55), najmanj pa v Obalno-kraški regiji (okoli 45). Glede na leto 2004 se je število

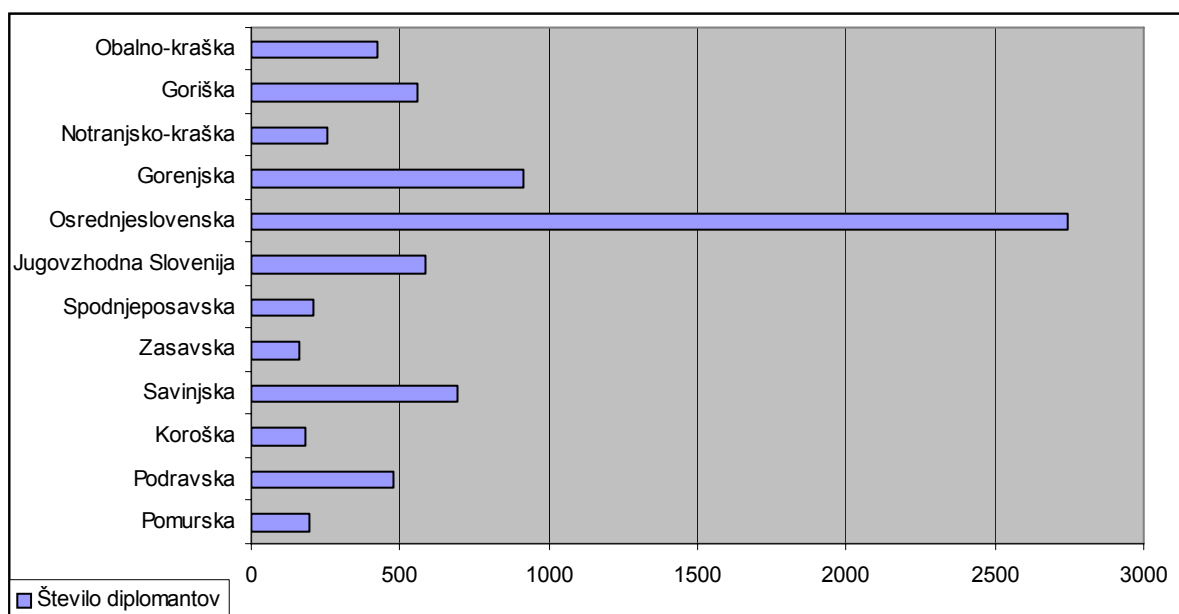
vpisanih dijakov na 1000 prebivalcev zmanjšalo v vseh regijah, kar je posledica demografskih trendov. Najbolj pa se je to število zmanjšalo v Zasavski in Notranje-kraški regiji.

Delež vpisanih v terciarno izobraževanje v generaciji od 19 do 26 let je bil v letu 2005 najvišji v Osrednjeslovenski regiji, kjer je znašal 46%. Slovensko povprečje je 39,8%. Najmanjši delež pa je bil v Pomurski regiji in sicer je znašal le 30%.

Število diplomantov terciarnega izobraževanja je največje v Osrednjeslovenski regiji, kjer so možnosti za njihovo zaposlitev bistveno večje kot v drugih regijah. Tako je bilo leta 2005 v Osrednjeslovenski regiji 9,5 diplomantov na 1000 prebivalcev, kar je za dobro petino več kot pa znaša slovensko povprečje (7,9). Glede na leto 2004 se je najbolj povečalo število diplomantov v Savinjski regiji in je znašalo 8 diplomantov na 1000 prebivalcev. Nadpovprečno število so imele še Gorenjska regija, Jugovzhodna Slovenija in Savinjska regija. Na meji slovenskega poprečja pa je bila Notranje-kraška regija. Še vedno je po kadrovskem potencialu najšibkejša Pomurska regija, šibke pa so tudi Koroška, Zasavska in Podravska regija.

Na Sliki 5 vidimo, da je največ diplomantov v letu 2005 prišlo iz Osrednjeslovenske regije in sicer 2.746, sledila je Gorenjska regija z 913 diplomanti, najmanj diplomantov pa sta imeli Koroška in Pomurska regija – 181 oz. 192. Iz podatkov v Tabeli 6 v Prilogi 1 vidimo da Ljubljana z okolico predstavlja kar 1/3 vseh diplomantov v Sloveniji. Ta kazalec nam torej daje dober dokaz o visoki stopnji razvitosti Osrednjeslovenske regije in njenem pomenu za slovensko gospodarstvo. Osrednjeslovenska regija ima kar za 141% več diplomantov kot pa recimo Koroška regija, ki jih ima najmanj. Zato sklepam, da število fakultet pozitivno vpliva na gospodarsko rast posameznih regij.

Slika 5: Število diplomantov po posamezni regiji za leto 2005

Vir: Diplomanti terciarnega izobraževanja, 2005; Lasten prikaz.

3.4. Razlogi za razlike v razvitosti po posameznih regijah

Podatki torej kažejo, da po razvitosti izstopa Osrednjeslovenska regija, ki ima BDP/prebivalca visoko nad slovenskim povprečjem. Le ta znaša 18.786 EUR/prebivalca. To je kar za 42,9% več kot pa znaša slovensko povprečje. V letu 2004 je bil BDP/prebivalca v Sloveniji 13.146 EUR. Tudi plače so v tej regiji dosti višje kot pa v vseh ostalih regijah. V letu 2004 je bila v Osrednjeslovenski regiji povprečna mesečna bruto plača okoli 1.300 EUR. To je kar za 330 EUR več kot pa v najslabši Pomurski regiji. Tudi po številu diplomantov Osrednjeslovenska regija odstopa od povprečja, saj je v letu 2005 imela kar 2.764 diplomantov.

Glede na podatke v tabelah v Prilogi 1 in pa grafih vidimo, da je najslabša regija Pomurska, saj v skoraj vseh proučevanih kazalcih odstopa od slovenskega povprečja v negativnem smislu. BDP/prebivalca je v tej regiji najnižji in sicer je v letu 2004 znašal 9.072 EUR. Tudi višina povprečne bruto plače je v tej regiji pod slovenskim povprečjem, saj je v letu 2005 znašala slabih 970 EUR. To je kar za okoli 15,3% nižje od slovenskega povprečja. Po številu diplomantov jo »prekaša« le Koroška regija, ki je v letu 2005 imela le 181 diplomantov, Pomurska pa 192.

V nadaljevanju bom podal nekaj razlogov za medregionalne razlike v razvitosti. Opisal bom vsako regijo posebej.

POMURSKA REGIJA: naši najbolj severovzhodni in ravninski regiji daje pečat kmetijstvo. Lega, slabša prometna povezanost in dostopnost pa vplivajo na slabši gospodarski položaj regije; ta se med drugim odraža tudi v nizkem BDP na prebivalca in v najvišji stopnji registrirane brezposelnosti v državi (ta je za 6,5 odstotne točke višja od slovenskega povprečja). Zaščitni znak te regije je tudi turizem, saj ima naravne danosti za zdraviliški in lovni turizem, vedno bolj pa se razvija tudi kmečki turizem (Slovenske regije v številkah 2006, str. 30).

PODRAVSKO REGIJO: naravnogeografsko zaznamujejo gričevje na severovzhodu, subalpsko gozdnato hribovje (Pohorje in Kozjak) na zahodu ter Dravsko-Ptujsko polje od reki Dravi. Vodno bogastvo izkorišča regija za pridobivanje električne energije (veriga HE na Dravi), plodno zemljo pa za kmetijsko dejavnost, saj ima največje površine kmetijskih zemljišč v uporabi v vsej Sloveniji (83.000 ha). Regija je na drugem mestu po prispevku k slovenskemu BDP, takoj za Osrednjeslovensko. Največji delež bruto dodane vrednosti ustvarijo storitvene dejavnosti. 51,6% vseh prebivalcev, starih 15 let ali več, je dejansko tudi delovno aktivnih, kar je najmanj v državi. Delež prostih delovnih mest od vseh delovnih mest (prostih in zasedenih) je med višjimi v državi (Slovenske regije v številkah 2006, str. 32).

KOROŠKA REGIJA: je regija gozdnatega hribovja in treh rečnih dolin in leži na severu ob avstrijski meji. Prometno je težko dostopna in najmanj povezana s središčem države. Težka industrija v dolinah je zaznamovala okolje. Koroška sodi med regije z najugodnejšo starostno

sestavo prebivalstva, saj ima najnižji delež starega prebivalstva v Sloveniji (13,9%), delež mladega prebivalstva pa je blizu slovenskega povprečja. Največji delež bruto dodane vrednosti v regiji prispevajo dejavnosti predelovalne industrije in rudarstva. Naravni potencial regije predstavlja gozdno bogastvo in turizem (Slovenske regije v številkah 2006, str. 34).

SAVINJSKA REGIJA: nekdanja dežela grofov Celjskih je naravnogeografsko zelo raznolika, saj obsega v glavnem gozdnat in turistično privlačen alpski svet – Zgornjo Savinjsko dolino in Kamniško-Savinjske Alpe, rodovitno Spodnjo Savinjsko dolino, ki ustvarja razmere za rast zelenega zlata, ter Velenjsko kotlino z nahajališči lignita za proizvodnjo električne energije. Velikost podjetij v sekundarnih in terciarnih dejavnostih, izražena s povprečnim številom oseb, ki delajo v teh podjetjih, je največja v državi – 7,4 osebe. Slovensko povprečje znaša 6,5 osebe (Slovenske regije v številkah 2006, str. 36).

ZASAVSKA REGIJA: regija Posavskega hribovja je najmanjša po površini (264 km²) in številu prebivalcev, hkrati pa naša druga najgosteje poseljena. Naravnogeografske danosti ustvarjajo razmere za njeno usmerjenost zlasti v industrijo, saj tretjino bruto dodane vrednosti še vedno prispevajo dejavnosti rudarstva in predelovalne industrije oziroma 49% sekundarni sektor v celoti (to je za 13,5% več, kot ustvari omenjeni sektor v celotni Sloveniji). Stopnja registrirane brezposelnosti je tu druga najvišja v državi, oz. dvakrat večja kot v regiji z najnižjo (Goriška). Podatek o številu delovno aktivnih prebivalcev po regiji dela v primerjavi s številom delovno aktivnih po regiji bivanja kaže na to, da je Zasavska regija v najslabšem položaju v Sloveniji, saj v njej primanjkuje delovnih mest (Slovenske regije v številkah 2006, str. 38).

SPODNJEPOSAVSKA REGIJA: zelo dobra prometna dostopnost, plodne rečne doline Save in Krke, gričevnat svet vinogradov ter obilje vodnega bogastva so del podobe druge najmanjše slovenske regije. Edina jedrska elektrarna v državi in čateška termalna riviera sta njena glavna razpoznavna znaka. Rudarstvo, predelovalne dejavnosti ter proizvodnja elektrike ustvarijo največji delež bruto dodane vrednosti v regiji; tudi prispevek kmetijstva (5,6% ustvarjene bruto dodane vrednosti) ni zanemarljiv. Med vsemi regijami namenja največ sredstev od celotnega BDP v regiji in od vseh investicij v regiji za investicije v varstvo okolja. Za razliko od Osrednjeslovenske regije, ki vlaga relativno najmanj in katere delež sredstev, namenjenih za investicije v varstvo okolja (od vseh investicij znaša le 2,5%), doseže ta delež v Spodnjeposavski regiji 46,4% (Slovenske regije v številkah 2006, str. 40).

JUGOVZHODNA SLOVENIJA: dežela krasa, suhe robe, cvička in zelenega Jurija leži na jugovzhodu Slovenije in je po površini največja slovenska regija. K razvoju te regije v največji meri prispeva industrija (avtomobilska, farmacevtska in druga lahka industrija), saj ustvari polovico ustvarjene bruto dodane vrednosti v tej regiji. Sodi v tisto polovico slovenskih regij, ki ima stopnjo registrirane brezposelnosti nižjo od slovenskega povprečja. Med vsemi regijami ima najugodnejšo starostno sestavo, saj ima največji delež mladih prebivalcev (0-14 let) – ta znaša 15,8% – in nizek delež starih prebivalcev (starih 65 let ali

starejših). Število prebivalstva narašča – zaradi pozitivnega selitvenega prirasta (število priselitev v regijo je večje od števila odselitev iz regije) in pozitivnega naravnega prirasta prebivalstva (Slovenske regije v številkah 2006, str. 42).

OSREDNJSLOVENSKA REGIJA: je naša najgosteje naseljena in po številu prebivalstva največja, po površini pa druga največja regija. Bistvene prednosti te regije so ugodna središčna lega, dobra prometna povezanost v vseh smereh ter navzočnost glavnega mesta države na njenem območju. Kot gospodarsko najbolj razvita je v letu 2006 ustvarila 50,24% celotnega slovenskega BDP-ja, od tega kar tri četrtine v storitvenih dejavnostih. Tudi delež podjetij v sekundarnih in terciarnih dejavnostih, ki so v letu 2006 prenehala poslovati, je bil v tej regiji najnižji v državi. O tem, da je regija pomembna z zaposlitvenega vidika tudi širše, govori dejstvo, da je število delovno aktivnega prebivalstva po regiji dela večje od števila delovno aktivnih prebivalcev po regiji bivanja. Plače zaposlenih v podjetjih so v tej regiji najvišje (povprečna slovenska neto plača je v letu 2004 znašala 168.000 SIT oz. 701 EUR, povprečna neto plača v tej regiji pa je bila za 20.000 SIT oz. 83,4 EUR višja). Izobrazbeni potencial regije se kaže med drugim tudi v deležu višje in visoko izobraženega prebivalstva (starega od 25 do 64 let). Ta je v tej regiji med vsemi regijami najvišji in znaša 23,8% oz. za 6,7 odstotne točke več od slovenskega povprečja (Slovenske regije v številkah 2006, str. 44).

GORENJSKA REGIJA: je regija visokih očiakov, med katerimi je tudi simbol slovenstva, Triglav. Je skoraj v celoti alpska in v velikem delu zaščitena kot nacionalni park. Ustrezen relief in podnebje so dobra osnova za turistično dejavnost tako v zimski kot tudi v poletni sezoni. Gorenjska regija ustvari skoraj 20% vseh prenočitev v državi, od tega skoraj 80% z gosti iz tujine. Čeprav kmetijska dejavnost v tej regiji ne spada med najpomembnejše, so tukajšnja kmetijska gospodarstva med večjimi v državi – tako po povprečni površini kmetijskih zemljišč v uporabi kot, tudi po številu glav velike živine na hektar kmetijskega zemljišča. Da so predelovalne dejavnosti gonilna sila te regije, kaže delež bruto dodane vrednosti regije v teh dejavnostih, ta znaša 37,5% in spada med višje v Sloveniji (Slovenske regije v številkah 2006, str. 46).

NOTRANJSKO-KRAŠKA REGIJA: kraški svet z edinstveno Postojnsko jamo ter naravnim fenomenom presihajočega Cerkniškega jezera je na prvem mestu v »osebni izkaznici« te regije. Po površini je ena izmed manjših, sicer pa naša najredkeje naseljena regija, saj ima 5-krat manj prebivalcev na km² kot najgosteje naseljena – Osrednjeslovenska. Regija sodi med gospodarsko šibkejše v državi, saj k slovenskemu BDP prispeva le 2%. Stopnja registrirane brezposelnosti je nižja od slovenskega povprečja in med nižjimi v državi. 22% vseh zaposlenih v tej regiji je v letu 2004 prejelo 13. plačo, kar je največ v državi (Slovenske regije v številkah 2006, str. 48).

GORIŠKA REGIJA: leži na zahodu države ob italijanski meji. Julijske Alpe, gorska lepotica Soča in rodovitna Vipavska dolina so najsvetlejši kamni njene krone. Čeprav prispeva k slovenskemu BDP le slabih 6%, je po ustvarjenem BDP na prebivalca na tretjem mestu v

državi. Ta regija se lahko pohvali z najnižjo stopnjo brezposelnosti med vsemi regijami, le 6,7% aktivnega prebivalstva je brez zaposlitve. Plače zaposlenih v podjetjih so le malo nižje od slovenskega povprečja oziroma na tretjem mestu v državi in sicer za Osrednjeslovensko in obalno-kraško regijo (Slovenske regije v številkah 2006, str. 48).

OBALNO-KRAŠKA REGIJA je regija s submediteranskim podnebjem in je edina, ki ima izhod na morje in pomeni svojevrstno »okno« v svet za celotno Slovenijo. Naravne danosti ji omogočajo razvoj turizma, prometa in gojenje posebnih kultur v kmetijstvu. Več kot tri četrtine bruto dodane vrednosti regije ustvarijo storitvene dejavnosti, kar je največ v Sloveniji. Kar 15% bruto dodane vrednosti v regiji ustvarijo dejavnosti v prometni panogi. K temu največ prispeva pristaniška in z njo povezane dejavnost Luke Koper. Tudi delež, ki ga k celotni bruto dodani vrednosti prispevata gostinstvo in obmorski ter zdraviliški turizem, je v primerjavi s tem deležem v drugih regijah največji. Obalno-kraška regija ustvari 27% vseh prenočitev v državi, slabo polovico teh prenočitev ustvarijo slovenski turisti. Med tujimi turisti prevladujejo Italijani, Nemci in Avstrijci. Kmetijska gospodarstva v tej regiji spadajo med najmanjša v Sloveniji – tako po povprečni površini kmetijskega zemljišča v uporabi kot tudi po številu glav velike živine na hektar kmetijskega zemljišča. Več kot polovica kmetijskih gospodarstev se ukvarja z gojenjem trajnih nasadov. Delež intenzivnih sadovnjakov, kmečkih sadovnjakov in vinogradov v okviru kmetijskih zemljišč v uporabi je tukaj daleč najpomembnejši v primerjavi z drugimi slovenskimi regijami (Slovenske regije v številkah 2006, str. 48).

Sklep 2. poglavja je, da je Slovenija sicer relativno dobro razvita, vendar pa podatki o BDP/prebivalca, višini bruto plače in stopnji izobrazbe kažejo da znotraj Slovenije obstajajo velike razlike. Te razlike se odražajo tudi v regionalni brezposelnosti, čemur se bom posvetil v nadaljevanju.

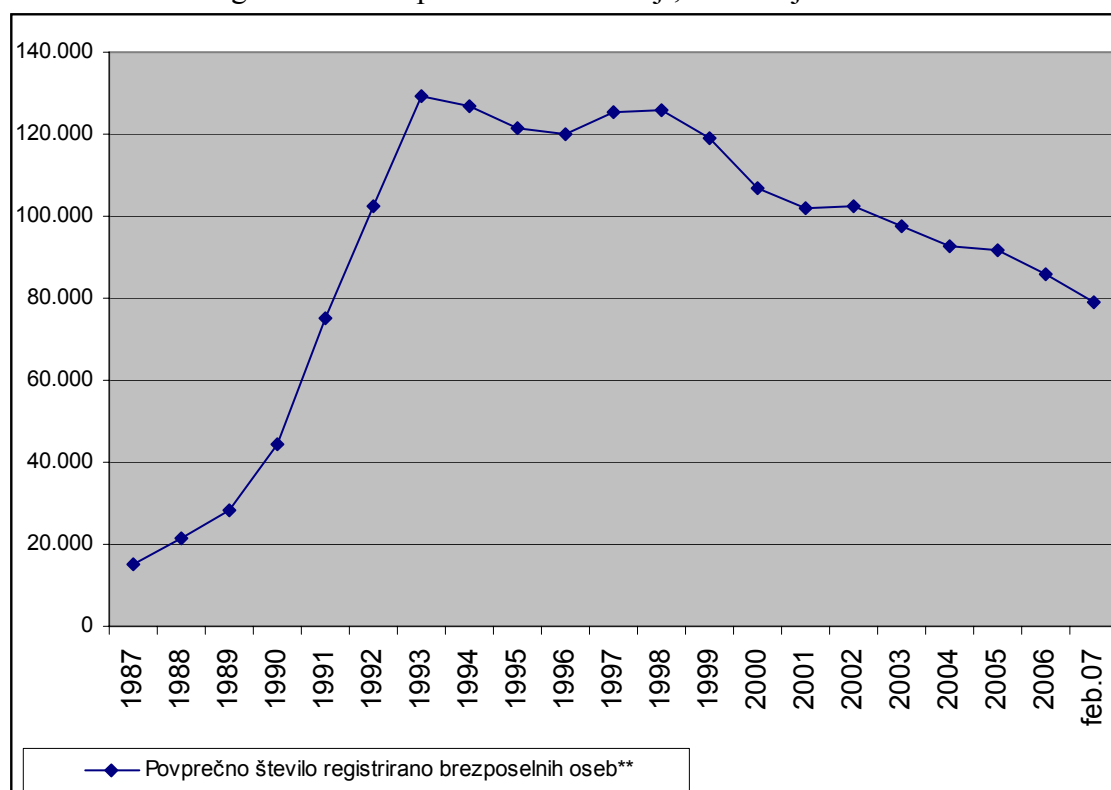
4. ORIS REGIJSKE BREZPOSELNOSTI V SLOVENIJI

Brezposelnost je bila v Sloveniji do konca 80 let obrobnege pomena. Ob koncu tega obdobja pa so se začele gospodarske krize, ki jih je povzročil prehod iz samoupravnega v tržni gospodarski sistem. Posledično so se začele spreminjati razmere na trgu dela. Iz Slike 6 vidimo da je stopnja registrirane brezposelnosti sunkovito naraščala v obdobju od leta 1990 do 1993 potem pa se je ustalila in se postopoma zmanjševala. Leta 1993, ko je bila brezposelnost v Sloveniji največja je število brezposelnih znašalo kar 137.142 ljudi. To je predstavljalo kar 15,3% aktivnega prebivalstva. Podatki so prikazani v Tabeli 7 v Prilogi 2. Med brezposelnimi začnejo prevladovati starejši in pa osebe z nižjo stopnjo izobrazbe. Kljub gospodarski rasti po letu 1993 se brezposelnost ni bistveno zmanjšala.

Pozitivni učinki gospodarske rasti in prestrukturiranja gospodarstva na zmanjševanje brezposelnosti so se začele kazati šele ob koncu leta 1998. Zaposlenost je stagnirala vse do

leta 1998. V letu 2000 je bilo na zavodu za zaposlovanje prijavljenih 104.583 brezposelnih. V novem tisočletju pa je brezposelnost vztrajno padala, kar je posledica večje aktivnosti brezposelnih oseb pri iskanju zaposlitve, pridobitve statusa zaposlene osebe tistih, ki so vključeni v program javnih del in aktivna politika zaposlovanja. Januarja leta 2007 je bilo registriranih brezposelnih oseb le še 77.669 kar predstavlja 8,7% aktivnega prebivalstva in je pod povprečjem EU. Gibanje brezposelnosti v Sloveniji je prikazano na Sliki 6.

Slika 6: Število registrirano brezposelnih v Sloveniji, v obdobju 1987-2007

Vir: Gibanje registriranih brezposelnih v letih od 1987 do feb. 2007; Lasten prikaz.

4.1. Stopnja brezposelnosti v posameznih regijah

V obdobju od leta 2000 do leta 2006 je v Sloveniji prisoten trend upadanja registrirane brezposelnosti, vendar s precejšnjimi medregionalnimi razlikami. Podatki so v Tabeli 8, v Prilogi 2.

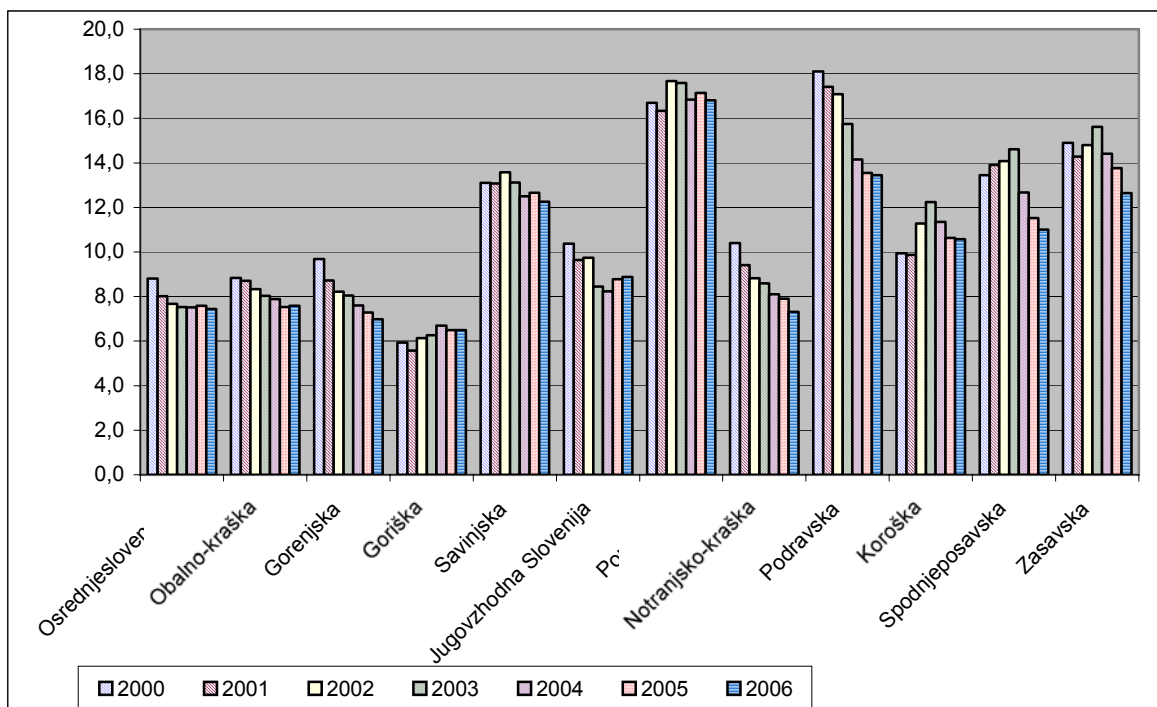
Najvišjo registrirano stopnjo brezposelnosti v proučevanem obdobju je imela Podravska regija in sicer v letu 2000 18,7%, do leta 2006 pa se je zmanjšala za 5,3 odstotne točke. Medtem ko je v Pomurski regiji gibanje stopnje brezposelnosti dokaj nespremenljivo z manjšimi odkloni navzgor in navzdol. Vse ostale regije so stopnjo brezposelnosti znižale, najbolj Podravska, Notranje-kraška (za 2,9 odstotne točke), Gorenjska (za 2,8 odstotne točke) in Spodnjeposavska regija (za 2,4 odstotne točke).

Najvišjo stopnjo brezposelnosti v letu 2006 je imela Pomurska regija (16,8%), kar je skoraj za 60% več od slovenskega povprečja. Zelo visoko stopnjo brezposelnosti izkazujejo še Zasavska (12,6%), Podravska (13,4%), Savinjska (12,3%), Spodnjeposavska (11,0%) in Koroška regija (10,6%). Tako kot že v preteklih letih proučevanega obdobja, je tudi v letu 2006 imela Goriška regija najnižjo stopnjo brezposelnosti in sicer 6,5%. Kljub zviševanju le te v preteklih letih, jo je v letu 2006 glede na leto 2004 ponovno znižala za 0,4 odstotne točke.

V letu 2000 je stopnja brezposelnosti v najslabši Podravski regiji za 11 odstotnih točk presegala stopnjo brezposelnosti v najboljši Goriški regiji. V letu 2006, pa je najslabša Pomurska regija s stopnjo brezposelnosti 16,8% presegala najboljšo Goriško regijo za 10,3 odstotnih točk.

Število brezposelnih se je zmanjšalo zaradi večje ponudbe delovnih mest, saj se je povečalo število delovno aktivnega prebivalstva v regijah. K zmanjšanju je precej prispevalo tudi črtanje brezposelnih iz različnih razlogov, ki niso povezani z zaposlitvijo brezposelnih – prepisi v posebno evidenco, šolanje, odjave po lastni volji (Pečar, 2006, str. 46).

Slika 7: Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah v Sloveniji v obdobju 2000-2006

Vir: Pečar, 2006, str. 47; Lasten prikaz.

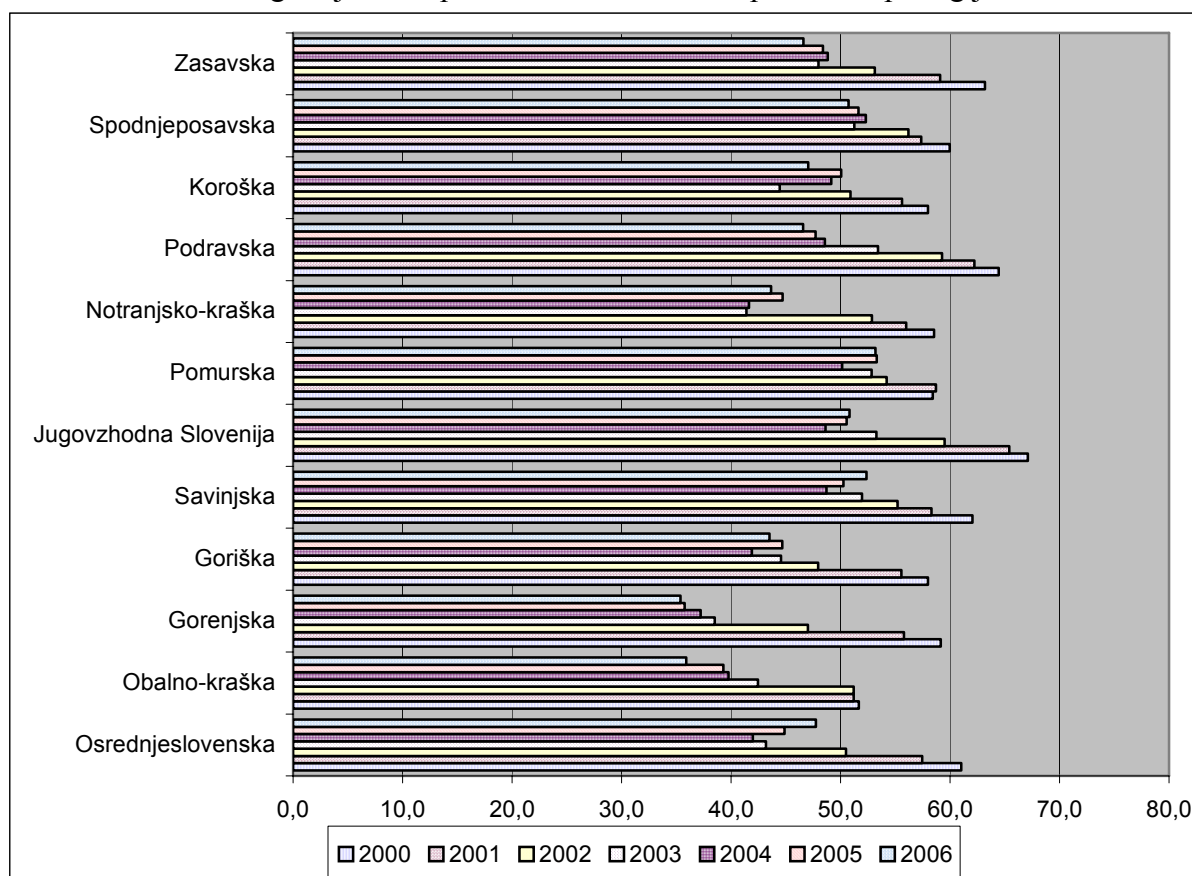
4.2. Stopnja registrirane brezposelnosti v posameznih regijah glede na odstotek dolgotrajno brezposelnih med vsemi brezposelnimi

Osebam, ki so brezposelne več kot 1 leto pravimo dolgotrajno brezposelni in so ena izmed najbolj problematičnih kategorij na trgu dela. Problem dolgotrajne brezposelnosti je pereč

zaradi dejstva, da dlje, ko je nekdo brez dela, tem težje najde zaposlitev, kar je posledica dveh dejavnikov (Ehrenberg, 2000, str. 415):

- učinek različnosti: dejstvo je, da se osebe, ki postanejo brezposelne razlikujejo po sposobnostih, zmožnostih, nadarjenosti, izkušnjah. Zato se tisti, ki imajo najbolj zaželene lastnosti lahko zaposlijo prvi;
- odvisnosti trajanja: aktivnost iskanja dela pada s trajanjem brezposelnosti, tudi sposobnosti se zmanjšajo, če jih ne uporabljamo. Dolgotrajno brezposelni so vse bolj onesposobljeni za ponovno zaposlitev, saj trajanje brezposelnosti deluje kot negativen izločevalen kriterij pri zaposlovanju. Čim dlje je posameznik brezposeln, tem manjša je verjetnost, da se bo ponovno zaposlil (zakon trajne brezposelnosti). Brezposelnost je za delojemalce indikator neprimernosti oziroma nesposobnosti kandidatov.

Slika 8: Odstotek dolgotrajno brezposelnih med vsem brezposelnimi po regijah

Vir: Pečar, 2006, str. 48; Lasten prikaz.

Slika 8 kaže, da je največji problem z dolgotrajno brezposelnostjo v letu 2000 imela Jugovzhodna Slovenija, kjer je kar 67,1% brezposelnih iskalo zaposlitev več kot eno leto. V letu 2006 se je dolgotrajna brezposelnost v tej regiji zmanjšala na 50,8%. Sicer podatki kažejo da se je dolgotrajna brezposelnost v regijah v obdobju od 2000 do 2006 zmanjševala v vseh regijah, najbolj pa v Gorenjski regiji. Tu se je dolgotrajna brezposelnost zmanjšala za 23,3 odstotne točke in je v letu 2006 znašala samo še 35,4% celotne brezposelnosti v tej regiji. Kar se tega podatka tiče je bila v letu 2006 ta regija najboljša. Z najmanjšo dolgotrajno

brezposelnostjo se lahko pohvali še Obalno-kraška regija, ki je poleg Gorenjske regije edina, ki ima odstotek dolgotrajne brezposelnosti manjši od 40%. Podatki so na voljo v Tabeli 9 pod Prilogo 2.

Med dolgotrajno brezposelnimi je veliko starih nad 40 let, ter brezposelnih s I.in II. stopnjo izobrazbo. Posledično je velik tudi delež starejših dolgotrajno brezposelnih brez strokovne izobrazbe. V Pomurski, Savinjski, Spodnjeposavski regiji in Vzhodni Sloveniji je več kot polovica iskalcev zaposlitve brezposelnih že več kot eno leto. Od leta 2004 ta delež narašča predvsem v Savinjski in Pomurski regiji, pa tudi v Jugovzhodni Sloveniji, ki je sicer regija s podpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti. Najbolj je naraslo število dolgotrajnih brezposelnih v Osrednjeslovenski regiji, ki je prav tako regija s podpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti.

4.3. Stopnja registrirane brezposelnosti v posameznih regijah glede na stopnjo izobrazbe

Največja neskladja na trgu dela se pojavljajo v veliki meri zaradi prenizke stopnje izobrazbe iskalcev zaposlitve oz. zaradi njihove neustrezne usposobljenosti. V Sloveniji postaja trg delovne sile glede na izobrazbeno strukturo vedno bolj zahteven. V prihodnosti skoraj polovico aktivnega prebivalstva ne bo imela nikakršnih možnosti, če se ne bo dodatno usposobila. To velja še posebej za nekvalificirano presežno delovno silo. Strukturna brezposelnost je v Sloveniji zelo problematična, pri čemer so regionalne razlike precejšnje. Podatki iz Statističnega letopisa 2006 (str. 236) kažejo, da je prostih delovnih mest okoli 200.000, brezposelnih pa je 90.000, kar pomeni, da je kvalifikacijska struktura res zelo problematična.

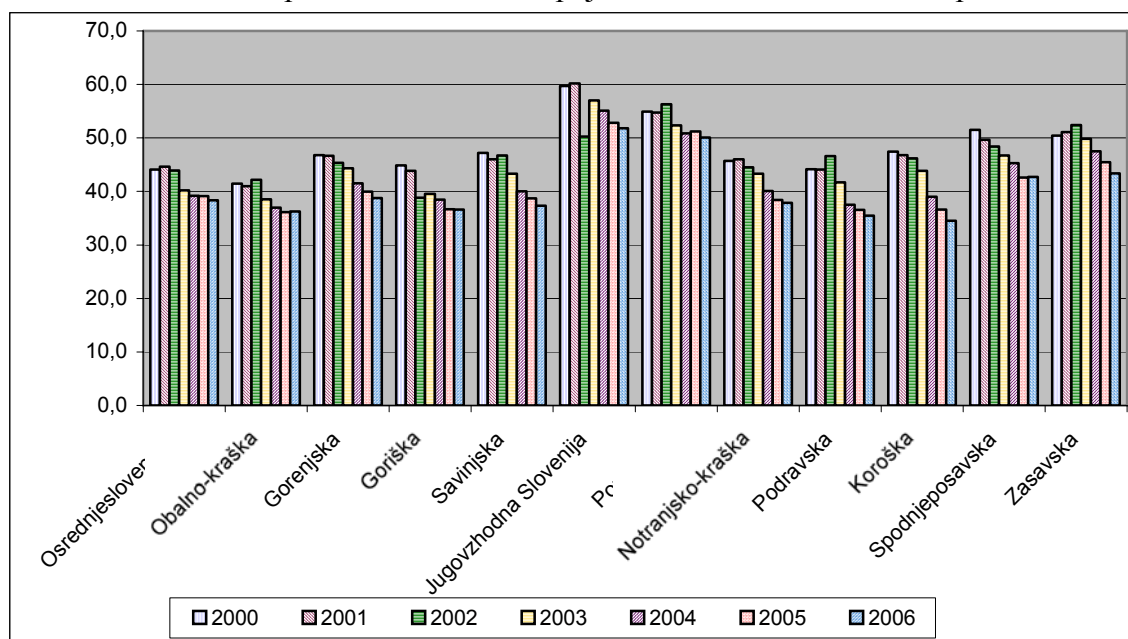
4.3.1. Stopnja registrirane brezposelnosti oseb z nizko stopnjo izobrazbe

Največji delež brezposelnih z nizko stopnjo izobrazbe v letu 2006 so imele Jugovzhodna Slovenija (51,8%), Pomurska (50,1%), Zasavska (43,3%) in Spodnjeposavska regija (42,7%). Vse te regije so kar lepo presegle slovensko povprečje, ki je v letu 2006 znašalo 39,7%. Sicer se je v obdobju od leta 2000 do 2006 stopnja brezposelnosti oseb z nizko stopnjo izobrazbe zmanjševala v vseh regijah (Slika 9, str. 22). To je predvsem posledica, da so se nekateri brezposelni z nizko izobrazbo upokojili in pa, da se povečuje število mladih, ki se izobražujejo in so tako kasneje pojavijo na trgu dela. Podatki so na razpolago v Tabeli 10 v Prilogi 2.

Starejši delavci, ki bi morda zaposlitev lažje našli, če bi se udeležili kakšnega izobraževanja, morajo za to poskrbeti sami. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (Zpiz) in Zavod za zaposlovanje ne organizirata izobraževanj za starejše ljudi. Zpiz namreč organizira izobraževanja le za mlajše osebe, v večini primerov pa jim to izobraževanje tudi financira. Torej mora starejši delavec, ki se želi izobraževati, sam najti zanj primerne tečaje in

jih seveda tudi sam plačati. Izobraževanje starejših delavcev se lahko izkaže za nemogoče, saj si brezposelni delavec dodatno izobraževanje težko plača sam.

Slika 9: Odstotek brezposelnih s I. in II. stopnjo izobrazbe med vsemi brezposelnimi

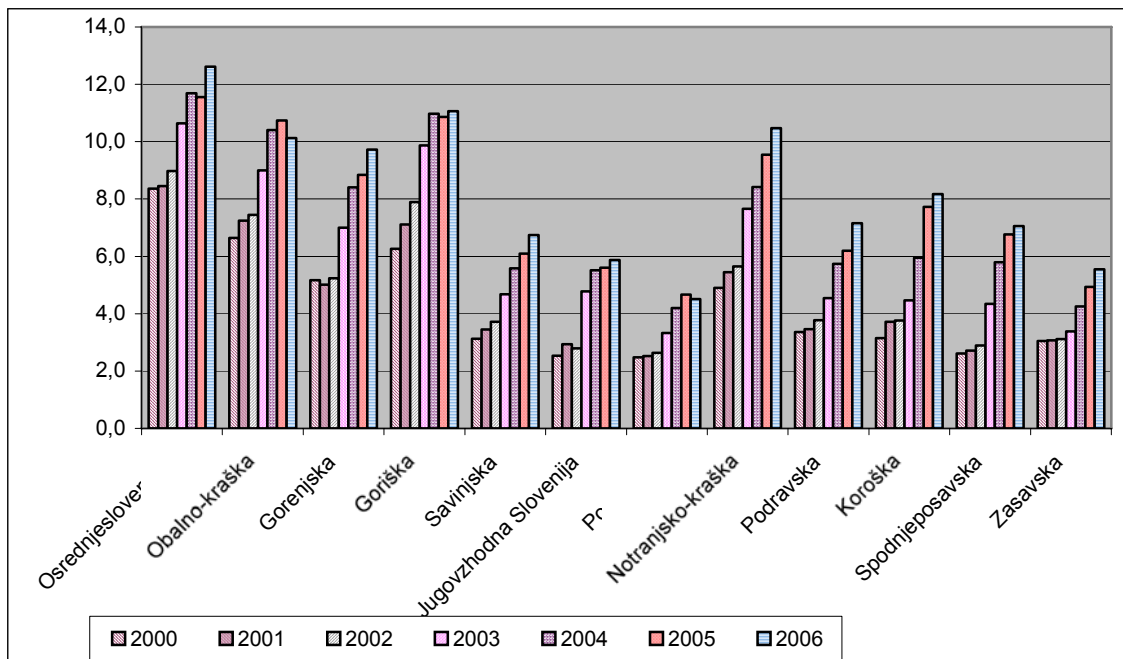
Vir: Pečar, 2006, str. 48; Lasten prikaz.

4.3.2. Stopnja registrirane brezposelnosti oseb z VI. in VII. stopnjo izobrazbe

V proučevanem obdobju se je brezposelnost višje izobraženih povečevala. To je posledica vse večjega števila ljudi z najmanj VII. stopnjo izobrazbe. Iz Slike 10 (str. 23) je razvidno, da je največ brezposelnih z visoko stopnjo izobrazbe v Osrednjeslovenski regiji in sicer v letu 2006 je znašala 12,6%. To je za 4,3 odstotne točke več kot pa znaša slovensko povprečje (8,3%). V zgornji del lestvice po številu brezposelnih z VI. in VII. stopnjo izobrazbe, pade še Goriška regija s 11,1%, Notranje-kraška regija s 10,5% in Obalno-kraška regija s 10,1%. Najmanj brezposelnih, glede na proučevani parameter v letu 2006 pa imajo Pomurska regija (4,5%), Zasavska regija (5,6%), Jugovzhodna Slovenija (5,9%) in Savinjska regija (6,7%). V zlato sredino glede na odstotek brezposelnih pa spadajo Spodnjeposavska regija (7,1%), Podravska regija (7,2%), Koroška regija (8,2%) in Gorenjska regija (9,7%). Glej podatke v Tabeli 11 v Prilogi 2.

V obdobju od leta 2000 do 2006 se je odstotek brezposelnih z visoko stopnjo izobrazbe najbolj povečal v Notranje-kraški regiji (za 5,6 odstotni točki) in v Osrednjeslovenski regiji in sicer za 4,2 odstotni točki. Slovensko povprečje se je v tem času povečalo za 3,8 odstotne točke. Podatki kažejo, da se vse večje število izobraženih težje pride do prve zaposlitve, kar je tudi tema raznih razprav v zadnjem obdobju.

Slika 10: Odstotek vseh brezposelnih s VI. in VII. stopnjo izobrazbe

Vir: Pečar 2006, str. 48; Lasten prikaz.

Na splošno še vedno drži, da imajo več možnosti za zaposlitev mladi s čim višjo izobrazbo, ker se pač lažje prilagodijo zahtevam različnih delovnih mest. V to smer je v preteklih petnajstih letih delovala tudi slovenska država, ki je poskušala po svojih močeh vplivati na to, da bi se prejšnji nizki delež prebivalstva z visoko izobrazbo čimprej in čimbolj povečal. Kljub pravočasnemu svarilom pa sta si ponudba in povpraševanje močno navzkriž. Diplomantov tehničnih usmeritev je zdaj daleč premalo, družboslovnih preveč. Farmaceuti, računalničarji, strojni in elektroinženirji dobijo zaposlitev v veliki večini takoj, medtem ko pravniki čakajo na kakršnokoli zaposlitev v povprečju po osem mesecev, ekonomisti pa celo leto in več.

Brez ekonomske študije sodobnega dogajanja v družbi lahko ugotovimo, kako velik pomen ima zaposlitev in socialna varnost, ki je z njo povezana, za sodobnega posameznika, posameznico. Ne smemo zanemariti, da je socialna varnost, ki jo v tem delu sveta vzdržujemo že več kot pol stoletja, naša pomembnejša civilizacijska pridobitev.

Kako do kvalitetne zaposlitve in s tem posledično socialne varnosti v prihodnosti?

Utopično je razmišljati, da lahko posamična država, npr. znotraj Evropske unije, razvija svoj model zaposlovanja. Če izpostavimo en primer: vsi vemo, da bi se v slovenskih šolah znatno izboljšalo reševanje pedagoških, didaktičnih in vzgojnih vprašanj in problemov, če bi razpolovili število učencev v razredu na pol in tako razbremenili učitelje. Na podlagi tega bi se izboljšal tudi problem brezposelnosti učiteljev. Vprašanje je le, kako uvajati takšen model zaposlovanja, ki negira vrednoto »s čim manj časa in energije pridobiti čim več«, katera je tudi temeljno vodilo trenutnega svetovnega gospodarstva.

V vseh statističnih regijah narašča delež brezposelnih z najmanj višjo stopnjo izobrazbe, medtem ko delež slabo izobraženih brezposelnih pada. Najvišji delež brezposelnih z najmanj višjo izobrazbo je v tistih regijah, ki imajo tudi sicer najbolj izobraženo prebivalstvo (Osrednjeslovenska, Obalno-kraška, Gorenjska regija). V teh regijah predstavlja njihov delež že več kot desetino vseh brezposelnih v regiji, največ v Osrednjeslovenski – okoli 12% (Pečar, 2006, str. 47).

4.4. Stopnja registrirane brezposelnosti v posameznih regijah glede na starostno strukturo

To poglavje sem razdelil na dva podpoglavja in sicer, na brezposelnost med mladimi (stari do 25 let) in pa na brezposelnost med tistimi, ki so stari 40 in več let.

4.4.1. Stopnja registrirane brezposelnosti med mladimi v posameznih regijah

Najbolj problematična skupina brezposelnih predstavljajo mladi. V Sloveniji je problematika mladih brezposelnih oseb v uradnih različicah predstavljena kot obvladljiv problem in pomanjšana v »neizogibno« globalno dejstvo, vendar je resničnost, ki jo doživljamo številni mladi precej drugačna. Pri vključevanju na trg dela se namreč srečujemo z negativnimi trendi, na katere se prilagajamo največkrat tako, da se »umikamo« v preizobraževanje, ki je nenadoma postal velik problem, saj trg dela ne zmore zaposlovati vse večjega števila diplomantov. Tako z vstopom na trg dela prepozno pridemo do spoznanja, da potencialni delodajalci od nas zahtevajo formalne izkušnje, ki jih pa večina med nami nima. To povzroča začarani krog brezposelnosti, ki se znotraj državnih institucij rešuje s preusmerjanjem mladih v domnevno bolj zaposljive izobrazbene poti. Pri tem se pozablja na dolgoročno projekcijo, kjer obstaja velika verjetnost, da se bo strukturna brezposelnost, ki danes velja za družboslovne poklice, premaknila tudi v naravoslovne stroke, saj je vsaj v tem trenutku trg dela statičen in nesposoben ustrezno absorbirati vedno večje količine znanja.

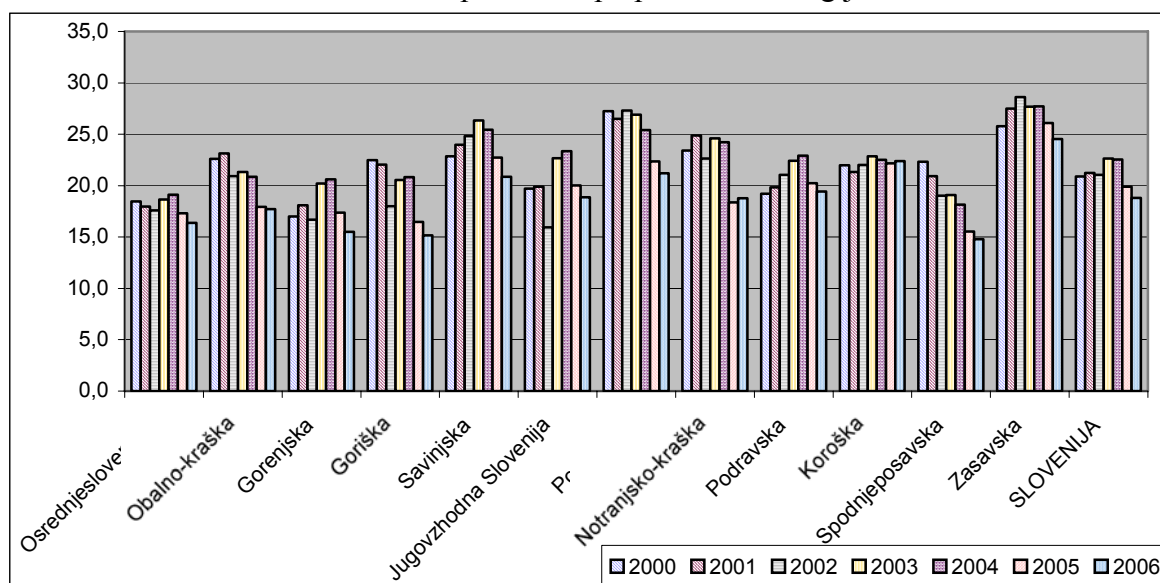
Delež mladih med brezposelnimi osebami se v nekaterih regijah vztrajno zvišuje. To je odraz dejstva, da niti predhodna niti sedanja vlada na tem področju nista potegnili nekaterih potrebnih potez. Vlada bi morala že v prejšnjih letih spodbujati izobraževanje tudi na tehničnih fakultetah, ne pa da to dela šele v zadnjem času. Vsi se zavedamo, da na slovenskem trgu delovne sile obstajajo strukturna neskladja, pa vendar je na Univerzi na Primorskem predvidena še ena Pravna fakulteta, ki bo še povečala priliv mladih pravnikov na slovenski trg dela – in to zelo očitno teži k dodatnemu povečanju neskladij. Vendar Vlada RS ne poizkuša problema reševati z večjimi omejitvami na prezapolnjene študijske smeri in z dodatnimi vzpodbudami na deficitarnih (ustanavljanje nove pravne fakultete je očitno dokaz tega).

Glavni problem je pomanjkanje delovnih izkušenj mladih ob vstopu na trg dela, saj slovenska praksa zaposlovanja še vedno kot delovne izkušnje priznava zgolj izkušnje potrjene v delovni knjižici, kar onemogoča veliki množici študentov, ki so med študijem delali preko študentskih servisov, da bi se promovirali kot diplomanti z ustreznimi izkušnjami. S tem trdim, da imajo študentje, ki so začeli preko študentskega servisa delati z 20. letom starosti in so diplomirali pri 25-ih, 5 let delovnih izkušenj. In takih študentov danes ni malo. Ker pa je zakonsko priznan izkaz delovnih izkušenj (še posebno za delo v javni upravi) zgolj delovna knjižica pa lahko trdimo, da država z ne-odpravo te administrativne ovire zavestno dopušča večjo stopnjo nezaposlenosti med mladimi, kot bi bila, če bi lahko posameznik izkazoval delovne izkušnje tudi z drugimi preverljivimi dokazi o delu.

V Sloveniji se problem mlajših brezposelnih lažje rešuje zaradi vse večjega vlaganja v mladi človeški kapital. Ta gibanja pa so usodna za starejše delavce. To stanje se slabša zaradi svojevrstne zastarelosti velikega znanja starejših ljudi, ki ga je povzročila sprememba družbenoekonomskega sistema, hkrati pa ga povzroča zelo hiter tehnološki razvoj. Po opravljenih anketah študentov Ekonomske fakultete se večina ljudi po 45. letu starosti ni pripravljena kakorkoli dodatno izobraževati. Čim manj so izobraženi ljudje, tem manj so se pripravljene izobraževati (Malačič, 1999, str. 3).

Delež mladih (mladi se štejejo do 25 leta starosti) med brezposelnimi osebami (glej Tabela 12 v Prilogi 2) se v nekaterih regijah vztrajno zvišuje. Največ mladih brezposelnih v letu 2006 so imele Zasavska regija (24,6%), ki je kar za 5,8% preseгла slovensko povprečje (18,8%), Koroška regija (22,4%), Savinjska regija (20,9%). Najmanj mladih brezposelnih pa najdemo v Spodnjeposavski regiji (14,8%) Goriški regiji (15,1%), Gorenjski regiji (15,5%). Pod slovensko povprečje pade še Osrednjeslovenska regija (16,4%) in Obalno-kraška regija (17,7%). Glej Sliko 11.

Slika 11: Odstotek mladih med brezposelnimi po posameznih regijah

Vir: Pečar, 2006, str. 49; Lasten prikaz.

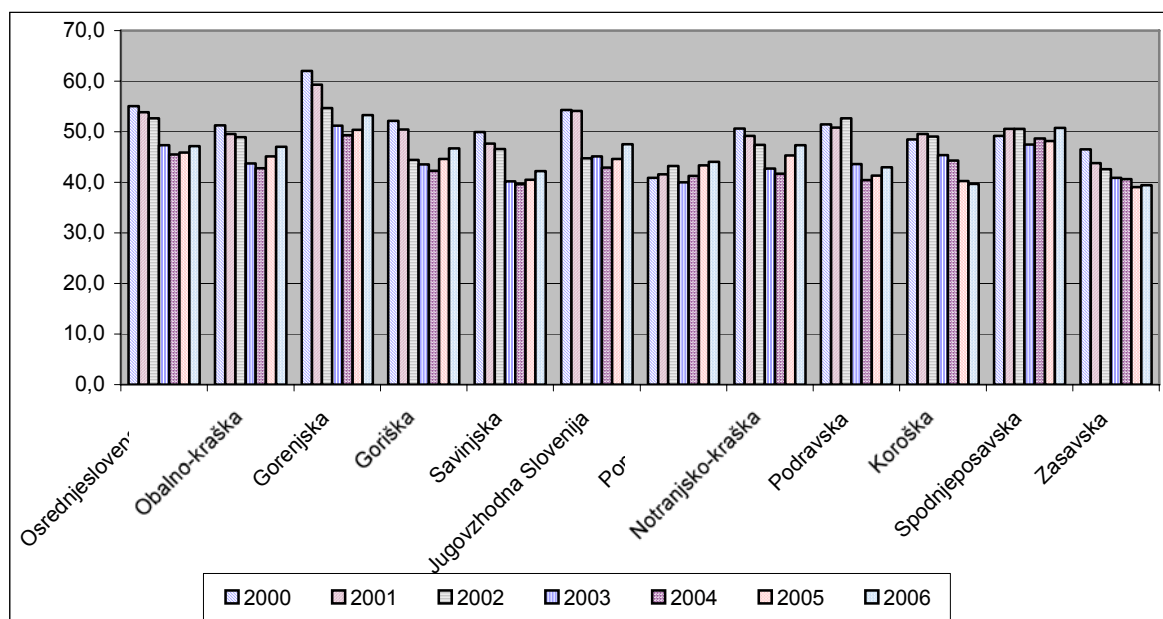
Problem brezposelnosti med mladimi pa je povezan tudi s problemom iskanja prve zaposlitve, kar bom razložil v nadaljevanju.

4.4.2. Stopnja registrirane brezposelnosti starih nad 40 in nad 50 let v posameznih regijah

Dejstvo je, da tudi starejši težko najdejo zaposlitev. Na to vplivata tako njihova izobrazba, starost, kot tudi njihova manjša motiviranost za nadaljnje izobraževanje in ponovno zaposlitev. Delodajalci pri zaposlovanju dajejo prednost bolj izobraženim osebam. Zmanjšuje se tudi povpraševanje po poklicnih kvalifikacijah, ki jih imajo večinoma starejši brezposelni in so značilne za industrijski sektor. V porastu pa je povpraševanje predvsem storitvenega sektorja po delavcih s postsekundarno izobrazbo. V takšni situaciji torej ni presenetljivo, da večina starejših oseb, ki postanejo brezposelne, ne najde nove zaposlitve in se njihov čas brezposelnosti daljša (Jesensko poročilo za leto 2006, str. 53).

Iz Slike 12 se hitro vidi, da se je v obdobju od 2000 do 2006 brezposelnost ljudi starih nad 40 let zmanjševala v vseh regijah, razen v Pomurski, kjer se je ta vrsta brezposelnosti povečala za 3,1 odstotne točke. K temu zmanjševanju brezposelnosti je pripomogla aktivna politika o zaposlovanju o kateri bom več povedal v nadaljevanju. V letu 2006 je bilo največ brezposelnih starih nad 40 let v Gorenjski regiji (53,3%). Vendar pa se je ta odstotek bistveno zmanjšal od leta 2000 in sicer za 8,7 odstotne točke. Nad slovenskim povprečjem so bile še naslednje regije: Osrednjeslovenska (47,1%), Obalno-kraška (47,1%), Goriška (46,7%), Notranje-kraška (47,3%). Najnižjo stopnjo brezposelnosti te vrste pa je bila opažena v Koroški regiji (39,7%) in Zasavski regiji (39,4%). Podatki so v Tabeli 14 v Prilogi 2.

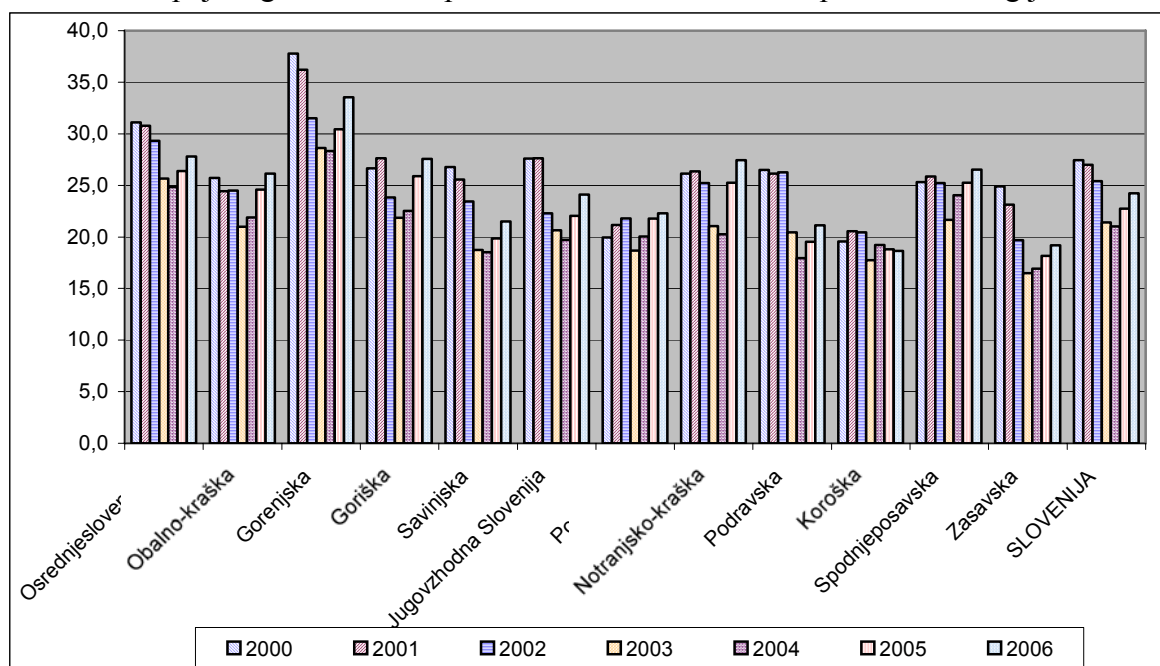
Slika 12: Stopnja registrirane brezposelnosti starih nad 40 let v posameznih regijah

Vir: Pečar 2006, str. 50; Lasten prikaz.

Na Sliki 13 vidimo, da je bilo največ starejših brezposelnih nad 50 let v letu 2006 v Gorenjski regiji. Tu kar tretjino vseh brezposelnih predstavljajo starejši (glej Tabelo 13 v Prilogi 2). Visoke stopnje brezposelnosti predstavljajo tudi Osrednjeslovenska regija s 27,8%, Goriška regija s 27,6% in Spodnjeposavska regija s 26,5%. Najmanjšo tovrstno brezposelnost pa imajo Koroška regija (18,6%), Zasavska regija (19,2%), Savinjska regija (21,5%). Podatki so v Tabeli 13 v Prilogi 2.

Slika 13: Stopnja registrirane brezposelnosti starih nad 50 let v posameznih regijah

Vir: Pečar, 2006, str. 49; Lasten prikaz.

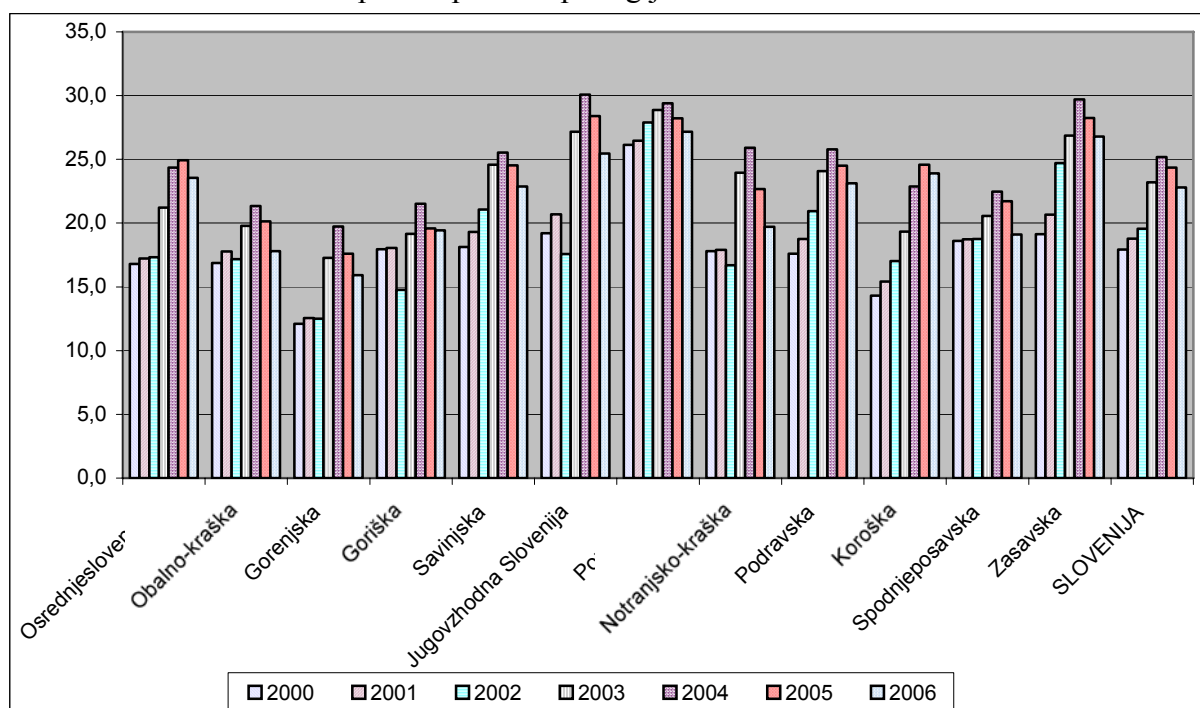
Med razlogi za priliv oseb, starejših od 50 let, med brezposelne, velja posebno pozornost posvetiti možnosti podaljšanega prejemanja denarnega nadomestila brezposelnim osebam, ki imajo po izteku te pravice največ tri leta do izpolnitve pogojev za upokožitev. Novela Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti je prinesla nekaj bistvenih sprememb ravno za to skupino brezposelnih. Tisti, ki imajo po izteku denarnega nadomestila za brezposelnost največ tri leta do izpolnitve pogojev za upokožitev, so upravičeni le do prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Zakon torej po novem ne predvideva več možnosti podaljšanja izplačevanja denarnega nadomestila in tudi ne sofinancira dokupa manjkajoče delovne dobe.

Večanje deleža starejših med brezposelnimi je v povezavi s siceršnjim staranjem prebivalstva Slovenije in tudi z razmerjem med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela v Sloveniji. V pogojih sedanjega števila brezposelnih imajo delodajalci možnost v tem kontingentu izbirati tisto delovno silo, ki jim najbolj ustreza. Zato ne preseneča, da so zaposlitvene možnosti starejših manjše in da se njihovo število med brezposelnimi povečuje. Njihove zaposlitvene možnosti pa še dodatno zmanjšuje razkorak med značilnostmi starejših brezposelnih in strukturo povpraševanja delodajalcev.

4.5. Stopnja registrirane brezposelnosti pri iskalcih prve zaposlitve med brezposelnimi v posameznih regijah

Iz Slike 14 (str. 28) vidimo, da se je odstotek iskalcev prve zaposlitve po vseh regijah močno povečal v obdobju od 2000 do 2006. Podatki v Tabeli 15 (Priloga 2) kažejo, da je največ iskalcev prve zaposlitve v Pomurski regiji (27,2)% in v Zasavski regiji (26,%), kar je bilo tudi za pričakovati saj ima ta regija najmanjši delež med starejšimi brezposelnimi (19,2%) – glej Tabela 13 (Priloga 2). Visok delež iskalcev prve zaposlitve imajo še Jugovzhodna Slovenija (25,5%) , Koroška regija (23,9%), Podravska regija (23,1%). Nad slovenskim povprečjem je tudi naša najbolj razvita regija – Osrednjeslovenska s 23,5%. Najmanjši delež iskalcev prve zaposlitve pa je bilo opaziti v Gorenjski regiji (15,9%), kar nekako daje zanke za razvijajočo se regijo, Obalno-kraška regija (17,8%), Goriška regija (19,4%).

Slika 14: Odstotek iskalcev prve zaposlitve po regijah

Vir: Pečar, 2006, str. 49; Lasten prikaz.

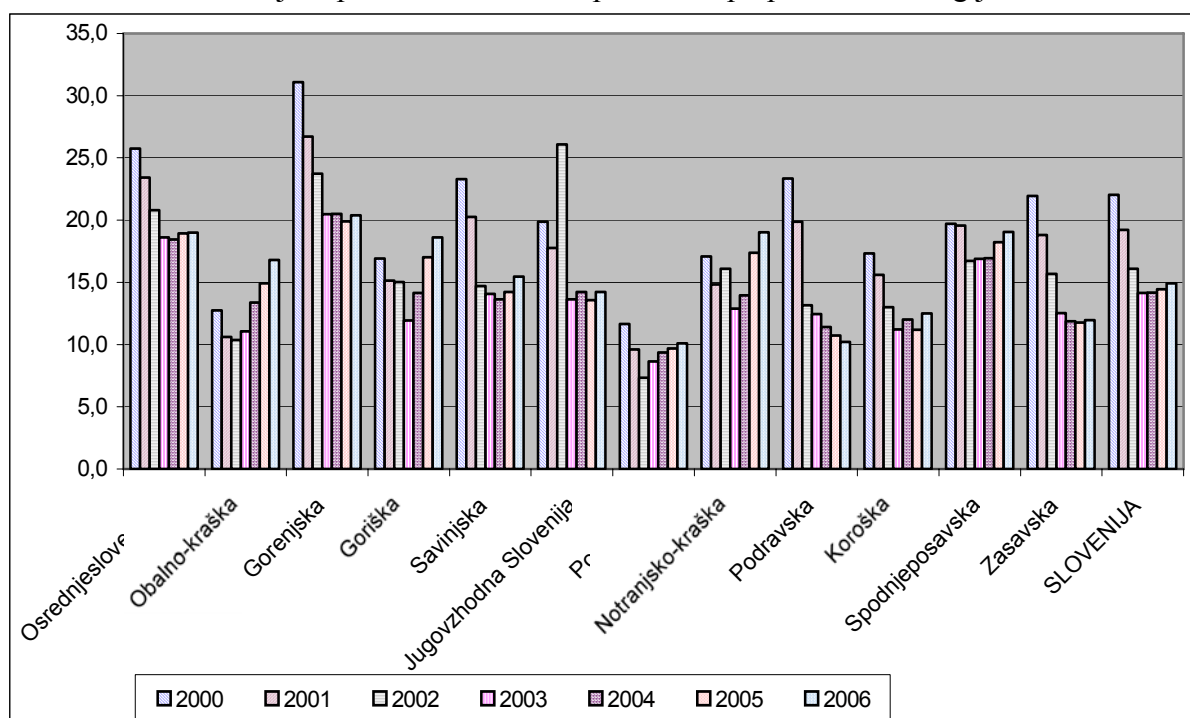
Ta problem je največkrat povezan z nezaposlenostjo mladih. To v zadnjem času postaja vse večji problem, ker je število diplomantov vse večje, vendar pa so v večini primerov brez izkušenj, kar pa dandanes delodajalci zelo pogrešajo. Na tem mestu bi izpostavil, da bi morala vlada sprejeti določene ukrepe, ki bi zmanjšala število iskalcev prve zaposlitve. Recimo, da bi podjetja lahko dobila subvencije na posameznega novega zaposlenega delavca za obdobje 2 let ali pa da bi bila izvzeta davčnemu bremenu. Po drugi strani pa bi morala zaščititi delavce, da jih podjetja po pretečenih 2 letih ne bi odpustila.

4.6. Stopnja registrirane brezposelnosti glede na trajne presežke delovne sile v posameznih regijah

Pod to skupino brezposelnosti spadajo zlasti starejše osebe, ki se niso pripravljene nadaljnje izobraževati. Poleg tega so tudi nemotivirani pri iskanju nove zaposlitve, nekateri pa gredo tudi v predčasno upokožitev.

Po podatkih iz Tabele 16 v Prilogi 2 vidimo, da je Gorenjska regija vodilna pri odstotku trajnih presežkov med brezposelnimi s 20,4%. Ta odstotek se je od leta 2000 zmanjšal kar za 10,7 odstotnih točk. Obdobje 2000-2006 kaže, da se je brezposelnost trajnih presežkov zmanjšala v vseh regijah. Visok delež trajnih presežkov imajo še Osrednjeslovenska regija (19,0%), Notranje-kraška regija (19,0%), Spodnjeposavska regija (19,0%), Goriška regija (18,6%). Nizek delež trajnih presežkov imajo Pomurska regija (10,1%), Podravska regija (10,2%), Zasavska regija (12,0%) in Koroška regija (12,5%). Glej Sliko 15 (str. 29).

Slika 15: Odstotek trajnih presežkov med brezposelnimi po posameznih regijah

Vir: Pečar, 2006, str. 49; Lasten prikaz.

Velika pozornost se je tej ciljni skupini namenila pri pripravi Nacionalnega akcijskega programa zaposlovanja v Sloveniji. Akcijski program zaposlovanja v smernicah zagotavlja ukrepe in programe izobraževanja ter usposabljanja, vključevanje v javna dela in državno subvencionirane zaposlitve ter refundacijo prispevkov in samozaposlovanje. Razvijajo se tudi posebni programi za starejše brezposelne v povezavi s centri za socialno delo in drugimi institucijami za odpravljanje problemov odvisnosti. V partnerskem sodelovanju med Zavodom Republike Slovenije za zaposlovanje, centri za socialno delo in razvojnimi

partnerstvi na lokalnem nivoju se bodo razvijale nove možnosti za učinkovito rabo znanj in izkušenj v okviru Partnerskih svetov za razvoj človeških virov (Bevc, 1999, 167).

Odpiranje možnosti za dejavno življenje starejših oseb, katerih del je tudi delovna aktivnost, je odvisno od širših prizadevanj za pozitivno ovrednotenje vloge starejših, ki jo v sodobnih postindustrijskih družbah zaradi hitrega menjavanja znanj in tehnologij hitro izgubljajo. S skupnim nastopom socialnih partnerjev je treba zagotoviti čim daljšo delovno dobo za starejše delavce v zadovoljivih delovnih pogojih in z izobraževanjem delodajalcev o kakovostih in prednostih starejših delavcev ter o potrebi po usposabljanju tudi te skupine delavcev (priporočila Združenih narodov) preprečiti njihovo diskriminacijo.

4.7. Stopnja registrirane brezposelnosti po spolu v posameznih regijah

Ohranjanje in povečevanje visoke stopnje zaposlenosti žensk v Sloveniji je pomemben dejavnik prihodnjega gospodarskega razvoja in doseganja lizbonskih zaposlitvenih ciljev - povečanje skupne stopnje zaposlenosti do leta 2010 na 70%.

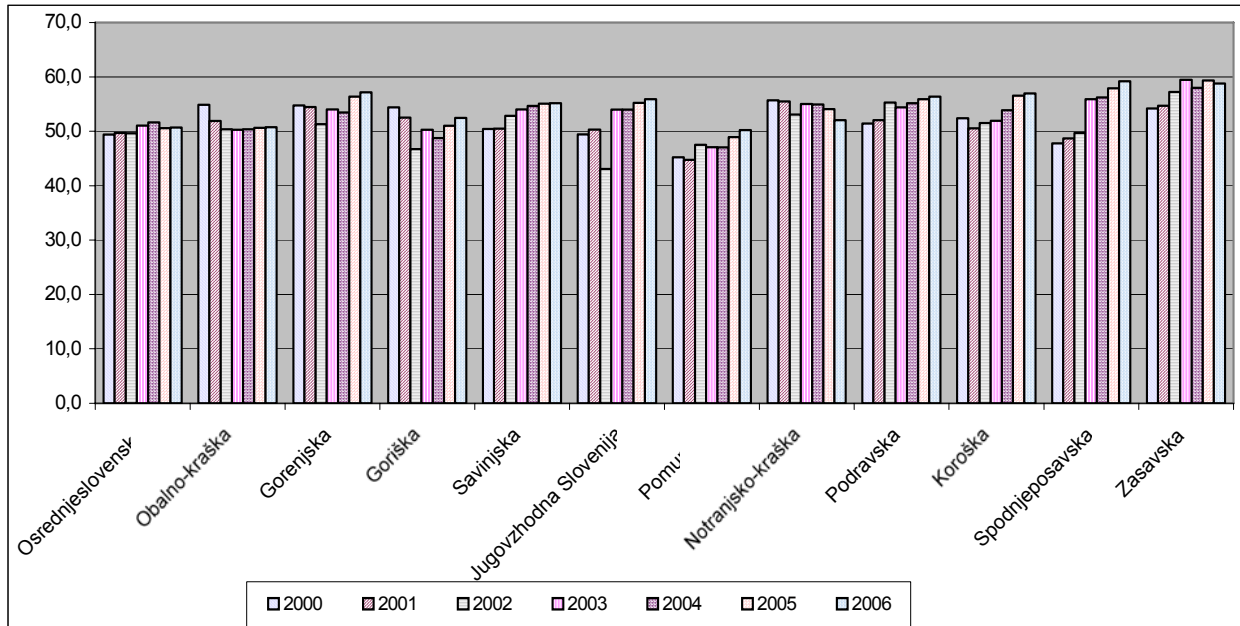
Položaj žensk v družbi se v sodobni družbi zrcali tudi v indikatorjih stanja na trgu dela. Zaradi visoke stopnje zaposlenosti, je zaposlenost žensk pomemben dejavnik gospodarskega razvoja. Eden izmed ciljev lizbonske strategije je tudi enakost možnosti, ki pa se največkrat meri z razlikami po spolu (Kajzer, 2004, str. 3).

Konkurenca na trgu dela je velika in v tej tekmi ženske pogosto izgubljajo, vendar pa se razlika v stopnji brezposelnosti moških in žensk ciklično spreminja. Ženske so bolj pogosto kot moški zaposlene s krajšim delovnim časom ali imajo začasno zaposlitev. Starostna segmentacija trga dela, ki je bolj fleksibilen, ko gre za mlade, je še bolj izrazita, ko gre za mlade ženske. Z vidika bodočega razvoja in oblikovanja politik pa je pomembno tudi zavedanje, da so ključni problemi trga dela v Sloveniji še večji, ko gre za ženske.

Na trgu dela so ženske nekoliko v podrejenem položaju. Čeprav se je razlika med stopnjo brezposelnosti žensk in moških v Sloveniji v obdobju v obdobju 2000-2006 povečala je Slovenija v letu 2006 spadala med države z manjšimi razlikami v brezposelnosti. V Sloveniji so tudi razlike v plačah med ženskami in moškimi manjše (Jesensko poročilo, 2006, str. 51).

Namreč podatki v Tabeli 17 (Priloga 2) kažejo, da se je stopnja brezposelnih žensk v obdobju 2000-2006 povečala. Na nivoju celotnega slovenskega gospodarstva je ta odstotek zrasel za 3,5 odstotne točke. Največji odstotek žensk med brezposelnimi je bilo zaznati v Spodnjeposavski regiji (59,9%), Zasavski regiji (58,8%), Gorenjski regiji (57,2%). Najnižji deleži žensk med brezposelnimi pa gre zaslediti v Osrednjeslovenski regiji (50,7%), Pomurski regiji (50,2%) – zaradi razvitosti tekstilne industrije. Odstotek v tej regiji je celo najnižji med vsemi proučevanimi regijami. To je razvidno tudi iz Slike 16 (str. 31).

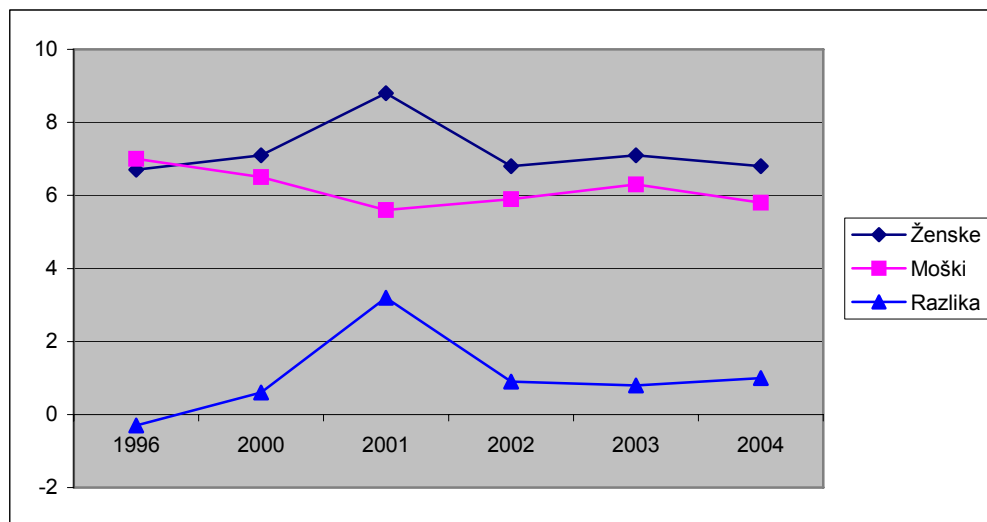
Slika 16: Odstotek žensk med brezposelnimi po statističnih regijah v Sloveniji

Vir: Pečar, 2006, str. 50; Lasten prikaz.

Indikator položaja žensk je tudi stopnja brezposelnosti žensk in razlika med stopnjami po spolu, vendar je razlika med stopnjami brezposelnosti bistveno bolj kot razlike v stopnji zaposlenosti izpostavljena cikličnemu spreminjanju in sprejemanju razmerja (možna je tako večja kot manjša brezposelnost žensk v primerjavi z brezposelnostjo moških). Tako je bila na primer stopnja brezposelnosti žensk v Sloveniji na začetku tranzicije, ko je bila pod udarom odpuščanja bolj moška kot ženska delovna sila, nižja od brezposelnosti moških. Po letu 1997 pa je zaposlenost začela upadati tudi v dejavnosti s pretežno žensko delovno silo, kar se je pokazalo tudi v višji stopnji brezposelnosti žensk. To prikazuje Slika 17, podatke pa najdete v Tabeli 18 v Prilogi 2.

Slika 17: Stopnje brezposelnosti v Sloveniji po spolu

Vir: Stopnje brezposelnosti v Sloveniji po spolu; Lasten prikaz.

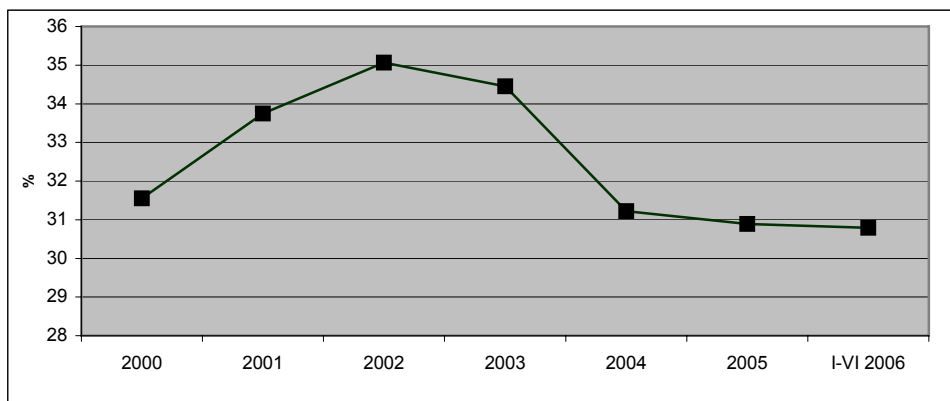
4.8. Koeficient variacije regionalne brezposelnosti v obdobju 2000-2006

Medregionalne razlike v brezposelnosti lahko merimo tudi s koeficientom variacije. To je tudi primernejši pokazatelj medregionalnih razlik od razmerja med dvema regijama z ekstremnima vrednostnima. Definiran je kot količnik med standardnim odklonom in aritmetično sredino, pri čemer se upošteva različna velikost regij.

Koeficient variacije je najboljši pokazatelj razlik v brezposelnosti med regijami. V obdobju od leta 2000 do leta 2006 je koeficient variacije najvišjo stopnjo dosegel v letu 2002 in sicer 35,1%, nato pa je začel padati in v letu 2006 dosegel najnižjo stopnjo 30,8%. Torej se medregionalne razlike postopoma zmanjšujejo (Pečar, 2006, str. 51).

Te razlike v brezposelnosti pa je mogoče zmanjšati samo z učinkovito kombinacijo ekonomskih ukrepov, ki bodo ciljali tako na gospodarski razvoj kot tudi na zmanjševanje brezposelnosti. To pa je že tema naslednjega poglavja. Glej podatke v Tabeli 19 (Priloga 2).

Slika 18: Koeficient variacije regionalne brezposelnosti v obdobju 2000-2006

Vir: Pečar, 2006, str. 51; Lasten prikaz.

5. EKONOMSKA POLITIKA ZA ZNIŽEVANJE BREZPOSELNOSTI S POUČENOM NA REGIONALNIH RAZLIKAH

Ključni problemi, ki sem jih izpostavil v diplomski nalogi so:

1. Izredno visoka stopnja brezposelnosti nizko izobraženih, kar je eden izmed ključnih problemov strukturne brezposelnosti v Sloveniji. Problem je povezan z bistveno nižjo stopnjo zaposlenosti v storitvah (manj razvit storitveni sektor) v Sloveniji kot v EU in skromna razširjenost zaposlitve s krajšim delovnim časom med starejšimi, ki je v EU močno prisotna (21,6% starejših dela s skrajšanim delovnim časom v EU-15, v Sloveniji pa samo 12,6%). Velike rezerve so predvsem na področju zaposlovanja žensk s skrajšanim delovnim časom (EU-15 jih zaposluje 41,4%, v Sloveniji pa samo 20,6% starejših žensk dela s skrajšanim delovnim časom).

2. Izredno visoka stopnja brezposelnosti starejših, ki je povezana z reševanjem odkrite brezposelnosti s pomočjo predčasnega upokojevanja. Delno upokojevanje kot postopni prehod v neaktivnost se v Sloveniji še ne uporablja, je pa del reformnih predlogov, ki jih je novembra 2005 sprejela Vlada (Pomladansko poročilo, 2006, str. 82).
3. Sorazmerno visoka stopnja brezposelnih mladih (15-24 let) v Sloveniji, ki zahteva povečevanje naporov za zaposlovanje mladih in njihovo vključevanje v delo s pomočjo mentorjev, s pomočjo katerih bi prišli do potrebnih začetnih delovnih izkušenj, njihovo prekvalifikacijo in spodbujanje pridobivanja vsaj srednješolske izobrazbe, ki povečuje zaposlitvene možnosti.
4. Naraščajoča stopnja brezposelnosti s terciarno izobrazbo, ki opozarja na problem nepovezanosti izobraževalnega sistema s potrebami gospodarstva. Tako na eni strani primanjkuje strokovnjakov tehničnih in naravoslovnih strok, na drugi strani pa se pojavlja brezposelnost diplomantov družboslovnih programov. Terciarno izobraženi se zaposlujejo predvsem v izobraževanju in javni upravi, medtem ko povprečno število let šolanja zaposlenih v industriji beleži le počasen napredek. Delež zaposlenih s terciarno izobrazbo v industriji v Sloveniji (6,3%) daleč zaostaja za terciarno izobrazbo v industriji v EU-15, ki znaša 16,3% (Pomladansko poročilo, 2006, str. 82).

Cilj regionalne politike v državi, ki si je kot pomemben cilj postavila socialno pravičnost (to pa je pomemben cilj večine sodobnih družb), je odpravljanje medregionalnih razlik in doseganje približno enakih življenjskih pogojev, kar tudi krepi pripadnost državi. Torej to ni le pomembno ekonomsko vprašanje, temveč tudi politično in socialno vprašanje (Majcen, 2004, str. 3).

5.1. Cilji in strategija regionalne strukturne politike

Dolgoročni cilj je doseganje visokega življenjskega standarda prebivalcev vseh slovenskih regij s pospeševanjem razvoja okolju prijaznega gospodarstva, varovanjem naravnih dobrin, naravne in kulturne dediščine, prostorskih identitet v vseh slovenskih regijah. Kvantifikacija cilja je doseganje kupne moči BDP na prebivalca, ki bo v vseh slovenskih regijah SKTE-3² višja od povprečja EU. Srednjeročni cilji pa so naslednji (Majcen, 2004, str. 10):

1. Zaustaviti trend povečevanja razlik v gospodarski razvitosti in pri življenjskih možnostih med regijami, s poudarkom na celostnem razvoju podeželja. Cilj je, najmanj ohranitev razlike v kupni moči BDP na prebivalca na SKTE-3 ravni v razmerju 1,7:1 med najbolj in najmanj razvito regijo.

² SKTE-3: Standardna kvalifikacija teritorialnih enot na ravni statističnih regij.

2. Gospodarski, socialni in prostorski razvoj vseh slovenskih regij in preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi. Kvantifikacija cilja je dvig absolutne ravni kupne moči BDP na prebivalca in zmanjšanje registrirane stopnje brezposelnosti v vseh statističnih regijah na SKTE-3 ravni.
3. Izboljševanje relativnega položaja slovenskih regij, merjeno v BDP po kupni moči na prebivalca, v primerjavi z obmejnimi regijami v Avstriji in Italiji. Kvantifikacija cilja: hitrejši razvoj Ljubljanske urbane regije (SKTE-2³) od italijanskih obmejnih regij in dohitevanje avstrijskih manj razvitih regij s strani preostalih slovenskih regij v SKTE-2.
4. Oblikovanje vseslovenskega gospodarskega razvojnega pola z gospodarsko krepitvijo in prometno povezavo regionalnih središč drugega reda ter z dvigom kategorije najpomembnejših slovenskih središč na raven evropskih središč s pritegnitvijo in križanjem glavnih evropskih prometnih smeri. S tem bodo mesta kot najpomembnejši generatorji razvoja dobila novo vlogo v evropskem in nacionalnem okviru.

Temeljna strategija bo učinkovito izkoriščanje razvojnih možnosti regij in razpoložljivih finančnih virov (javnih, zasebnih, mednarodnih) namenjenih spodbujanju skladnega regionalnega razvoja ter koordinacija sektorskih in področnih politik ob upoštevanju njihovih vplivov na regionalni razvoj. Izkoriščanje lastnih razvojnih virov posameznih regij bo dopolnjevalo aktivno privabljanje domačih in tujih investicij. Slovenska regionalna strukturna politika bo tržno in trajnostno orientirana. Temeljila bo na vzpostavljanju ustreznih pogojev za razvoj, medtem ko bosta regionalna in lokalna pobuda predstavljali gonilno silo razvoja. Regionalna strukturna politika bo spodbujala razvoj regionalnih središč/somestij in delitev posameznih funkcij med njimi ob spodbujanju partnerskega odnosa med mesti in podeželjem. Aktivnost države bo intenzivnejša v regijah, ki zaostajajo v razvoju in na območjih s posebnimi razvojnimi problemi (Majcen, 2004, str. 14).

5.2. Načela regionalne strukturne politike

Problemi regionalnega razvoja v Sloveniji se kažejo predvsem v velikih razlikah v gospodarski razvitosti posameznih območij, ki se na nekaterih pomembnih segmentih še povečujejo. Koncentracija gospodarskih dejavnosti in prebivalstva le na nekaterih območjih povzroča prostorsko in socialno diferenciacijo. Razlike so v demografskih razmerah, človeškem kapitalu, gospodarski strukturi in uspešnosti gospodarjenja, opremljenosti s trdo in mehko infrastrukturo, obsegu okoljskih problemov, in notranji homogenosti regij (delež občin v regiji s statusom območja s posebnimi razvojnimi problemi). Ob nadaljevanju stihijskega razvoja lahko pričakujemo nadaljnjo hitro koncentracijo gospodarskih aktivnosti v Osrednjeslovenski regiji in notranje migracije prebivalstva v ravninske dele ob prometnih koridorjih (Ribičič, 1998, str. 112).

³ SKTE-2: Standardna kvalifikacija teritorialnih enot na ravni dveh enot države: Osrednjeslovenska regija in preostala Slovenija.

Uravnoteženi regionalno prostorski razvoj Slovenije je izredno pomemben za konkurenčnost celotne države, saj se z globalizacijo večja vloga lokacije, kot prostora, kjer se odvija gospodarska dejavnost. To pomeni, da ne moremo več gledati na državo kot na geografsko homogeno celoto, kjer bo trg sam po sebi oblikoval optimalni razvoj celotnega gospodarstva.

Prav zaradi zgoraj naštetih problemov pa je pomembno pri razvoju posameznih regij upoštevati naslednja načela (Majcen, 2004, str 12):

1. **Načelo celovitosti izvajanja regionalne strukturne politike:** to načelo pomeni, da se bo koncept regionalne strukturne politike izvajal na celotnem ozemlju Republike Slovenije s poudarkom na spodbujanju razvoja regij in območij s posebnimi razvojnimi problemi.
2. **Načelo partnerstva:** to načelo uveljavlja potrebo po partnerstvu med lokalnimi skupnostmi in državo ter socialnimi partnerji in institucijami civilne družbe. Uveljavitev tega načela zahteva uvedbo novih institucij in usposabljanje obstoječih, pri čemer kratkoročno še posebej izstopa spodbujanje oblikovanja mreže regionalnih razvojnih agencij.
3. **Načelo subsidiarnosti:** uveljavljanje načela subsidiarnosti v Sloveniji zahteva postopno teritorialno decentralizacijo z določitvijo izvirnih pristojnosti regij (bodočih pokrajin) in prenašanjem nalog države in občin na regije v vseh tistih primerih, ko je to smiselno iz ekonomskih in upravno-političnih razlogov.
4. **Načelo usklajevanja:** gre za usklajevanje dejavnosti med ministrstvi, kakor tudi med državo, lokalnimi skupnostmi in EU. Pri usklajevanju med resorji ima ključno vlogo vladni Svet za strukturno politiko.
5. **Načelo programskega usmerjanja:** to načelo določa izvajanje regionalne strukturne politike na podlagi programskih dokumentov tako, da posamezne regije pripravijo regionalne razvojne programe, vlada pa jih sprejme v državni razvojni program. Ti indikativni dokumenti bodo ena od podlag za pripravo državnih in občinskih proračunov in za pogajanja z EU o sofinanciranju razvojnih programov.
6. **Načelo spremljanja in vrednotenja učinkov:** z uvajanjem tega načela v izvajanje regionalne razvoje politike se zagotavlja njena večja uspešnost in učinkovitost. Za razvoj in uvajanje sistema spremljanja in vrednotenja učinkov razvojnih programov je pristojna Agencija RS za regionalni razvoj.
7. **Načelo sofinanciranja:** financiranje različnih programov in projektov bo mogoče le v obliki sofinanciranja. To pomeni, da bodo tudi lokalne skupnosti morale zagotoviti ustrezen delež lastnih sredstev.

5.3. Programi regionalne strukturne politike

V okviru te politike bi izpostavil nekako 4 večje programe, ki so pomembni za zmanjšanje regionalnih razlik v Sloveniji (Šušteršič, 2005, str. 22). To so:

1. Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti.
2. Program za vseživljenjsko učenje.
3. Enakost možnosti in spodbujanje socialne vključenosti.
4. Spodbujanje aktivnega iskanja zaposlitve.

V nadaljevanju bom razložil vsak program posebej, saj so le ti pomembni za zniževanje brezposelnosti po regijah. Zmanjševanje regionalnih razlik v razvitosti pa prispeva tudi k zmanjševanju razlik v plačah med spoloma.

Ti programi so pomembni zlasti za naše najmanj razvite regije (Pomurska, Koroška, Zasavska regija). Namreč prav v teh regijah je brezposelnost najvišja v državi in je zato pomembno odpiranje novih delovnih mest preko katerih se bo brezposelnost zmanjšala, regije pa bodo ustvarile tudi več bruto dodane vrednosti, kar bo pomenilo večji prispevek k BDP na državni ravni, kar bo Slovenijo naredilo še bolj konkurenčno. Vsekakor je cilj teh programov tudi zmanjšanje migracijskih tokov iz manj razvitih regij v bolj razvite.

5.3.1. Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti

Za pospešeno gospodarsko rast je nujno potrebno uveljavljanje ključnih dejavnikov konkurenčnih prednosti podjetij v pogojih globalne konkurence, in sicer: tehnologija in inovativnost, fleksibilnost, konkurenčnost, podjetništvo in organiziranost, ki omogočajo kar največjo inovativnost in podjetniško ravnanje zaposlenih, ter strategijo stalnih sprememb v proizvodnem postopku, proizvodni in načrtovanju.

Doseganje cilja polne zaposlenosti, je močno odvisno od sposobnosti in zmožnosti gospodarstva, da ustvarja kvalitetna in produktivna delovna mesta, kakor tudi od inovativnosti, znanja in prilagodljivosti posameznikov v vidu predvidenih ekonomskih sprememb in pozitivno naravnane managementa. Rast zaposlenosti bo dosegljiva le ob stabilni gospodarski rasti, ki bo temeljila na pospeševanju tehnološke prenove industrije, povečanih investicijah v znanje in inovativnost, oblikovanju podjetniških mrež, pospeševanju podjetništva, oblikovanju spodbudnega okolja za naložbe, tako domače kot tuje neposredne naložbe, spodbujanju rasti malih in srednjih podjetij ter vzpostavljanja fleksibilnega trga dela (Armstrong, 2000, str. 232).

Prednostne investicijske naloge na področju podjetniškega sektorja so zajete v integralnem programu za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti v okviru treh ključnih programov in sicer (Dejak, 2002, str. 14):

- (a) podpora tehnološkim, visokošolskim ter znanstvenim potrebam gospodarstva in prenosu znanja (visoko usposobljeni kadri, raziskovalci),
- (b) podpora razvoju konkurenčnosti gospodarstva (usposabljanje zaposlenih),
- (c) podpora manj izobraženih, predvsem tistih zaposlenih, ki jih podjetja ne vključujejo v usposabljanja in kateri imajo največjo verjetnost prehoda med brezposelne (med njimi tudi mlajši starejši).

Cilj razvojne prioritete je vzpostavljanje prilagodljivega in konkurenčnega gospodarstva z vlaganji v razvoj človeških virov za pridobitev znanj in kompetenc, z usposabljanjem, izobraževanjem, štipendiranjem ter povezovanjem gospodarske, izobraževalne, razvojno-raziskovalne in zaposlovalne sfere.

5.3.2. Program za vseživljenjsko učenje

Cilj programa je zagotoviti stabilno zaposlitveno rast s preventivnim preprečevanjem brezposelnosti in preprečevanjem dolgotrajne brezposelnosti ter izboljšati možnosti nezaposlenih z opuščanjem pasivnih ukrepov in podporo aktivnih politik zaposlovanja. Program je zasnovan na obstoječih politikah zaposlovanja in teži k izboljšanju kakovosti in vsebine obstoječih programov. Ukrepi so usmerjeni k zmanjšanju števila nezaposlenih za daljše obdobje in obenem k izboljšanju udeležbe na trgu delovne sile tistih, ki nimajo formalne izobrazbe ter olajševanje prehoda mladih s statusa nezaposlenosti na status zaposlenosti. Program bo podprl uresničevanje Nacionalne strategije izobraževanja v smislu uveljavljanja koncepta vse življenjskega učenja in izboljševanja dostopnosti do možnosti učenja v sistemu izobraževanja in poklicnega usposabljanja. Koncept vseživljenjskega učenja pomeni relativno novo razvojno usmeritev, zato bo njegove učinke na trgu dela možno zaznati šele v prihodnosti. Za učinkovito uresničevanje koncepta vse življenjskega učenja bo treba posodobiti izobraževalno infrastrukturo (programe izobraževanja in usposabljanja, učne pristope, metode in okolje) in vsakemu posamezniku zagotoviti možnost pridobitve osnovnih znanj ob usmerjanju in svetovanju, ki bo prilagojeno individualnim potrebam. Učenje je treba videti kot pogoj za izboljšanje možnosti napredovanja in razvoj prenosljivih osnovnih znanj. Delodajalci in delojemalci morajo uvideti, da je učenje skozi vse življenje pogoj za gospodarsko rast, konkurenčnost in družbeno povezanost (Harris, 1994, str. 323).

Program Vse življenjsko učenje je sestavljen iz petih podprogramov (Šušteršič, 2005, str. 30):

- (a) Izboljšanje zaposljivosti in preprečevanje daljše nezaposlenosti aktivnega prebivalstva.
- (b) Pospeševanje poklicne mobilnosti in izboljšanje položaja mladih na trgu dela.
- (c) Ustvarjanje možnosti za povečanje zaposljivosti.
- (d) Razvoj in uvajanje sistemov za spodbujanje vseživljenjskega učenja.
- (e) Izboljševanje dostopnosti in spodbujanje vključevanja v aktivnosti vseživljenjskega učenja.

5.3.3. Zagotavljanje enakih možnosti in socialne vključenosti

Cilj razvojne prioritete je boj proti vsem oblikam diskriminacije na trgu dela, v vzgojno-izobraževalnem sistemu in na področju kulture dosegati večjo socialno vključenost in zmanjšati materialno ogroženost ranljivih skupin ter na ta način prispevati k uveljavljanju koncepta enakih možnosti.

Program omogoča ljudem iz izključenih skupin učinkovito integracijo na trg delovne sile. V te skupine sodi širok krog slovenske populacije, posebno pozornost pa je potrebno posvetiti populaciji, starejši od 50 let, invalidom in mladim, ki potrebujejo dodatno skrb. Nujno je sprejeti tudi ukrepe za odpravo tradicionalnih stereotipov glede spolov, zmanjšanje razlik v plačah, razširitev možnosti in zagotovitev enakih možnosti za doseg boljšega razmerja med delom in življenjsko ravnijo (Šušteršič, 2005, str. 38).

Program je sestavljen iz dveh podprogramov:

- (a) preprečevanje socialne izključenosti in spodbujanje enakih možnosti za vse, ter
- (b) izboljšanje dostopa žensk do trga delovne sile in njihovega udejstvovanja na tem trgu.

5.3.4. Spodbujanje aktivnega iskanja zaposlitve

Razvojna prioriteta je usmerjena k spodbujanju in podpori neaktivnim in brezposelnim, da aktivno pristopijo k reševanju lastne brezposelnosti, da se zaposlijo in ohranijo zaposlitev in je zajeta v integriranih smernicah EU (Šušteršič, 2005, str.42).

Predvidene aktivnosti bodo namenjene neposrednim intervencijam na trgu dela, odpravljanju tistih kratkoročnih in drugih problemov na področju zaposlovanja in trga dela, ki jih z ostalimi sistemskimi rešitvami in ukrepi drugih politik ni mogoče učinkovito reševati. Razvojna prioriteta je tako osnova za uresničevanje prenovljene aktivne politike zaposlovanja.

Cilj razvojne prioritete je tako izboljšanje pogojev vstopa na trg dela in v zaposlenost iskalcev zaposlitev in neaktivnih oseb.

Razvojna prioriteta je usmerjena na ključne kritične točke na slovenskem trgu dela, to je odpravljanju vrzeli med povpraševanjem delodajalcev in ponudbo na trgu dela, premajhno fleksibilnost, tako delodajalcev kot tudi posameznikov, potrebo po večjem vlaganju v človeški kapital in udeležbo odraslih, brezposelnih in zaposlenih, v vseživljenjskem učenju. Prioritetna področja so torej predvsem spodbujanje in podpora brezposelnim, da aktivno pristopijo k reševanju lastne brezposelnosti, da se zaposlijo in ohranijo zaposlitev, zmanjševanje neskladij med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela, ki so posledica nizke stopnje izobrazbe iskalcev zaposlitve oz. njihove usposobljenosti, ki ne ustreza povpraševanju delodajalcev na trgu dela, spodbujanje politike aktivnega staranja, velik poudarek pa bo dan tudi programom vključevanja na trg dela za mlade.

6. SKLEP

Analiza tokov brezposelnosti v novem tisočletju kaže, da se število registriranih brezposelnih sicer zmanjšuje, toda predvsem zaradi povečanih črtanj iz evidence iz razlogov, ki ne pomenijo zaposlitev brezposelnih. Največkrat do tega pride zaradi kršitev obveznosti, ki so povezane z odklonitvijo zaposlitve, neaktivno iskanje zaposlitve, ter kršitev obveznosti iz programov aktivne politike zaposlovanja.

Za preteklo desetletje je bilo značilno precej dinamično spreminjanje strukturnih lastnosti registrirane brezposelnosti. V 90. letih so bili osnovni strukturni problemi registrirane brezposelnosti: naraščajoča dolgotrajna brezposelnost, naraščajoča brezposelnih starejših nad 40 let, naraščajoče število brezposelnih invalidov ter visoka stopnja brezposelnosti oseb z nizko izobrazbo. Visok je bil tudi delež mladih brezposelnih, ki pa se je do leta 2006 stalno zmanjševal, povečeval pa se je problem brezposelnosti žensk, ki je bil v začetku 90-ih let nizek. Takrat so propadla predvsem moška področja dejavnosti, kot so težka industrija ali gradbeništvo.

Deleži dolgotrajnih brezposelnih starejših od 40 let ter brezposelnih z nižjo stopnjo izobrazbe je bil na splošno v regijah najvišji v letu 2000, ki pa se je do leta 2006 močno zmanjšal. Po drugi strani pa se povečuje delež mladih brezposelnih, med katerimi prevladujejo predvsem tisti s srednjo oz. visoko izobrazbo. Najbolj izpostavljena regija glede tega problema je naša najbolj razvita Osrednjeslovenska regija, ker ima tudi največji delež visoko izobraženih ljudi med vsemi regijami.

Od kazalnikov, ki sem jih analiziral v diplomski nalogi, kažejo prav kazalniki o regionalni brezposelnosti največje razlike med regijami, ki pa se v zadnjih letih zmanjšujejo. Nadpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti ima sicer še vedno kar polovica statističnih regij, vendar pa se število brezposelnih in tudi stopnja brezposelnosti zmanjšujete že nekaj let zapored tako v absolutnem (stopnja) kot v relativnem (indeks ravni) pogledu. Že od leta 2002 naprej se zmanjšuje tudi koeficient variacije, s katerim merimo medregionalne razlike, ki je v primerjavi s tovrstnimi razlikami v državah članicah EU dokaj zmeren, saj je Slovenija po tem kazalniku nekje na sredini med državami članicami. V zadnjih dveh letih so se v nekaterih regijah nekoliko povečali strukturni problemi, do katerih prihaja tako v regijah z visoko kakor tudi v regijah z nizko stopnjo registrirane brezposelnosti. Predvsem je večji delež dolgotrajnih brezposelnih (Pomurska, Savinjska regija, Jugovzhodna Slovenija, Spodnjeposavska regija), iskalcev zaposlitev z najmanj višjo izobrazbo (Osrednjeslovenska regija) in brezposelnih, starih nad 50 let (Notranje-kraška regija, Gorenjska, Goriška regija).

V Sloveniji nekako dve regiji izstopata po razvitosti oz. nerazvitosti. Na eni strani je to Osrednjeslovenska regija, ki je imela skoraj vse kazalce nad slovenskim povprečjem, po drugi strani pa je najmanj razvita Pomurska regija, ki je imela v večini primerov podpovprečne rezultate. Glavna problema te regije sta nizka gospodarska rast in pa nizka izobraženost ljudi.

K manj razvitimi regijami spadajo še Notranje-kraška, Podravska, Spodnjeposavska in Zasavska regija. V malce bolj razvito regijo lahko uvrstimo Jugovzhodno Slovenijo, ki ima dokaj nizko stopnjo brezposelnosti, vendar neugodno strukturo brezposelnih. Ta regija je po deležu dolgotrajno brezposelnih (50,8%) presegla slovensko povprečje (47,5%). Na približno isti ravni je tudi Savinjska regija in pa Koroška regija. Med razvitejše regije se uvršča Obalno-kraška regija in sicer takoj za Osredjeslovensko regijo. Sledi ji Goriška regija, ki ima med vsem regijami najnižjo stopnjo brezposelnosti (6,5%) in pa Gorenjska regija, ki ima tudi večino kazalnikov pozitivnih glede na slovensko povprečje.

LITERATURA

1. Arh Franc, Pfajfar Lovrenc: Statistika 1 - Zbirka rešenih izpitnih nalog. 8. izdaja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 106 str.
2. Arh Franc: Statistika 1 – Obrazci in postopki. 2. dopolnjena izdaja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1998. 118 str.
3. Armstrong Harvey, Taylor Jim: Regional Economics and Policy. 3. izdaja. New York : Blackwell Publishers, 2000. 437 str.
4. Bevc Milena: Financiranje, učinkovitost in razvoj izobraževanja. Radovljica : Didakta, 1999. 277 str.
5. Bregar Lea: Ekonomska statistika 2000. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2001. 292 str.
6. Bregar Lea: Gradivo za ekonomsko in poslovno statistiko. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 62 str.
7. Dejak Bojan, Horvat Andrej: Državni razvojni program Republike Slovenije. Ljubljana : Bori, d.o.o., 2002, 56 str.
8. Ehrenberg G. Ronald, Smith S. Robert: Modern Labor Economics: Theory and Public Policy. 7. izdaja. New York : Electronic Publishing Services Inc., 2000. 651 str.
9. Harris M. David, Desimone L. Randy: Human Resource Development. 4. izdaja. Orlando : The Dryden Press, 1994. 568 str.
10. Hrovatin Nevenka: Uvod v gospodarstvo. 2. izdaja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2000. 393 str.
11. Kajzer Alenka: Prikaz položaja žensk na trgu dela v Sloveniji z indikatorji stanja na trgu dela. Ljubljana : Urad za makroekonomske analize in razvoj, 2006. 10 str.
12. Kajzer Alenka: Spremembe na trgu dela od leta 1995 do 2005. Delovni zvezek 5. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2006. 58 str.
13. Majcen Boris: Pomen regionalno in prostorsko uravnoveženega razvoja za razvoj Slovenije. Ljubljana : SGRS, 2006. 15 str.
14. Malačič Janez: Demografija – teorija, analiza, metode in modeli. 5. izdaja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 378 str.
15. Ograjenšek Irena, Bavdaž Kveder Mojca: Primeri rešenih nalog iz ekonomske in poslovne statistike. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 63 str.
16. Pečar Janja: Regije 2006: Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makro analize in razvoj, 2006. 212 str.
17. Pfajfar Lovrenc, Arh Franc: Statistika 1. 5. izdaja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2000. 251 str.
18. Ribičič Ciril: Regionalizem v Sloveniji. Ljubljana : ČZ Uradni list Republike Slovenije, 1998. 284 str.
19. Samuelson A. Paul, Nordhaus D. William : Ekonomija. 16. izdaja. Zagreb : Mate, d.o.o., 2002. 790 str.
20. Šušteršič Janez: Strategija razvoja Slovenije. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2005. 54 str.

VIRI

1. Diplomanti terciarnega izobraževanja. Terciarno izobraževanje. Ljubljana : SURS.
[URL: http://www.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0955406S&ti=Diplomanti+terciarnega+izobra%9Eevanja+po+statisti%8ni+regiji+stalnega+prebivali%9A%E8e%2C+Slovenija%2C+letno&path=../Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/08_terciarno_izobraz/02_09554_diplomanti_splosno/&lang=2], 2005.
2. Ekonomsko ogledalo. Ljubljana : UMAR.
[URL: <http://www.sigov.si/zmar/arhiv/kazalo06.php>], 2006.
3. Gibanje registriranih brezposelnih v letih od 1987 do 2007. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.
[URL: <http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatisticniPodatki/Kazalci/GibanjeRegBP.htm>].
4. Izobraževanje. Statistične informacije. 9. Ljubljana : SURS, 2007, str 19.
5. Jesensko poročilo. Ljubljana : UMAR, 2006. 68 str.
6. Operativni program razvoja človeških virov. 129 str.
[URL: http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlr.gov.si/pageuploads/KOHEZIJA/kohezija-200207/op-ess_vlada-150207_koncno.pdf], 25.3.2007.
7. Pomladansko poročilo. Ljubljana : UMAR, 2006. 191 str.
8. Povprečna mesečna bruto plača po regijah: Trg dela. Ljubljana : SURS.
[URL: http://www.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0701021S&ti=Povpre%8ne+mese%8ne+pla%8e+po+dejavnostih%2C+statisti%8ne+regije%2C+mese%8no&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/10_place/01_07010_place/&lang=2], 18.5.2007.
9. Regionalni bruto domači proizvod. Nacionalni računi. Ljubljana : SURS.
[URL: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=534], 2004.
10. Slovenija v številkah 2006. Ljubljana : SURS, 2006. 79 str.
11. Slovenske regije v številkah 2006. Ljubljana : SURS, 2006. 57 str.
12. Standardne kvalifikacije teritorialnih enot.
[URL: http://www.stat.si/tema_splosno_upravno_NUTS.asp], 15.4.2007.
13. Statistični letopis Republike Slovenije 2000. Ljubljana : SURS, 2001.
14. Statistični letopis Republike Slovenije 2001. Ljubljana : SURS, 2002.
15. Statistični letopis Republike Slovenije 2002. Ljubljana : SURS, 2003.
16. Statistični letopis Republike Slovenije 2003. Ljubljana : SURS, 2004.
17. Statistični letopis Republike Slovenije 2004. Ljubljana : SURS, 2005.
18. Statistični letopis Republike Slovenije 2005. Ljubljana : SURS, 2006.
19. Statistični letopis Republike Slovenije 2006. Ljubljana : SURS, 2007.
20. Strategija razvoja Slovenije. Ljubljana : UMAR. 2004. 170 str.
21. Sklep o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007 – 2013 (Ur.l. RS, št. 23/2006).

22. Stopnje brezposelnosti v Sloveniji po spolu. EUROSTAT.
[URL:
http://epp.eurostat.cec.eu.int/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/labour/employ/lfsi/une&language=en&product=EU_MASTER_labour_market&root=EU_MASTER_labour_market&scrollto=295],
15.5.2007.
23. Trg dela. Statistične informacije. 7. Ljubljana : SURS, 2006, str. 17.
24. Ustanavljanje pokrajin. Ljubljana : Služba Vlade Republike Slovenije za regionalno politiko, 2007.
[URL:
http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_lokalne_samouprave/pokrajine/ustanavljanje_pokrajin/].

PRILOGA

PRILOGA 1

Tabela 1: BDP/prebivalca v obdobju od 1995 do 2004 (v mio EUR)

Regionalni bruto domači proizvod/prebivalca, tekoče cene, Slovenija, letno										
	<i>1995</i>	<i>1996</i>	<i>1997</i>	<i>1998</i>	<i>1999</i>	<i>2000</i>	<i>2001</i>	<i>2002</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>
SLOVENIJA	7.902	8.209	8.786	9.463	10.194	10.543	11.094	11.866	12.461	13.146
Pomurska	6.138	6.384	6.795	7.260	7.306	7.443	7.832	8.242	8.535	9.072
Podravska	6.467	6.735	7.087	7.653	8.380	8.731	9.198	9.979	10.382	11.108
Koroška	6.268	6.520	6.936	7.512	8.200	8.623	9.046	9.538	9.723	10.186
Savinjska	7.417	7.635	8.227	8.758	9.266	9.518	9.814	10.595	11.062	11.726
Zasavska	6.602	6.796	7.181	7.680	8.321	8.362	8.329	8.634	8.937	9.438
Spodnjeposavska	6.598	6.835	7.450	8.372	8.517	8.908	9.469	10.016	9.961	10.462
Jugovzhodna Slovenija	7.109	7.372	8.099	8.845	9.252	9.662	10.191	10.739	11.234	11.954
Osrednjeslovenska	10.834	11.251	11.981	12.923	14.244	14.732	15.595	16.718	17.954	18.786
Gorenjska	7.003	7.265	7.890	8.427	8.967	9.220	9.792	10.443	10.830	11.321
Notranjsko-kraška	6.037	6.311	6.933	7.522	7.920	8.372	8.681	9.331	9.523	10.117
Goriška	7.669	8.024	8.647	9.188	10.114	10.350	10.949	11.522	11.892	12.599
Obalno-kraška	8.563	8.945	9.484	10.204	10.759	11.060	11.523	12.309	12.882	13.573

Vir: Regionalni BDP, 1995-2004.

Tabela 2: BDP/prebivalca, indeks ravni (Slovenija =100)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
SLOVENIJA	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Pomurska	77,7	77,8	77,3	76,7	71,7	70,6	70,6	69,5	68,5	69
Podravska	81,8	82,1	80,7	80,9	82,2	82,8	82,9	84,1	83,3	84,5
Koroška	79,3	79,4	78,9	79,4	80,4	81,8	81,5	80,4	78	77,5
Savinjska	93,9	93	93,6	92,5	90,9	90,3	88,5	89,3	88,8	89,2
Zasavska	83,6	82,8	81,7	81,2	81,6	79,3	75,1	72,8	71,7	71,8
Spodnjeposavska	83,5	83,3	84,8	88,5	83,6	84,5	85,4	84,4	79,9	79,6
Jugovzhodna Slovenija	90	89,8	92,2	93,5	90,8	91,6	91,9	90,5	90,2	90,9
Osrednjeslovenska	137,1	137,1	136,4	136,6	139,7	139,7	140,6	140,9	144,1	142,9
Gorenjska	88,6	88,5	89,8	89,1	88	87,4	88,3	88	86,9	86,1
Notranjsko-kraška	76,4	76,9	78,9	79,5	77,7	79,4	78,2	78,6	76,4	77
Goriška	97,1	97,8	98,4	97,1	99,2	98,2	98,7	97,1	95,4	95,8
Obalno-kraška	108,4	109	107,9	107,8	105,5	104,9	103,9	103,7	103,4	103,2

Vir: Regionalni BDP – indeks, 1995-2004.

Tabela 3: Izračun koeficienta variacije za leto 1995

	BDP y_i	Prebivalstvo x_i	VAR
SLOVENIJA	15.704.000	1.987.505	/
POVPREČJE	1.269.539	165.625	/
Pomurska	779000	126.896	0,1983295
Podravska	2.075.000	320.961	0,333194
Koroška	465000	74.129	0,0989153
Savinjska	1.899.000	25.6061	0,0303256
Zasavska	311.000	47.161	0,0405304
Spodnjeposavska	470.000	71.208	0,0606405
Jugovzhodna Slovenija	974.000	137.047	0,0435055
Osrednjeslovenska	5.253.000	484.919	2,0965403
Gorenjska	1.363.000	194.601	0,0788318
Notranjsko-kraška	307.000	50.782	0,0880071
Goriška	926.000	120.723	0,0032387
Obalno-kraška	882.000	103.017	0,0226007
VARIANCA (vsota)	/	/	3,0946

Vir: Lastni izračun.

$$VAR \left(\frac{y_i}{x_i} \right) = \sum_i \left(\left[\frac{y_i}{x_i} - \frac{\bar{y}}{\bar{x}} \right] \right)^2 * \frac{x_i}{\sum x_i} = \left(\frac{779000}{126896} - \frac{1269539}{165625} \right)^2 * \left(\frac{126896}{1987505} \right) + \dots$$

$$\dots + \left(\frac{882000}{103017} - \frac{1269539}{165625} \right)^2 * \left(\frac{1103017}{1987505} \right) = 3,0949$$

$$\sigma_y = \sqrt{VAR} = \sqrt{3,0946} = 1,75916$$

$$BDP_{percapita} = 7,901$$

$$KV = \frac{\sigma_y}{BDP_{percapita}} * 100 = \frac{1,75916}{7,901} * 100 = 22,264\%$$

4

⁴ VARIANCA je mera variabilnosti, ki predstavlja povprečje iz vsote kvadratov odklonov posameznih vrednosti spremenljivke, ki predstavlja povprečje iz vsote kvadratov odklonov posameznih vrednosti spremenljivke od njene povprečne vrednosti.

STANDARDNI ODKLON je kvadratna sredina, saj je koren iz povprečja kvadratov odklonov posamezne spremenljivke od povprečja variance.

KOEFICIENT VARIACIJE je relativna mera variabilnosti, ki izhaja iz razmerja med standardnim odklonom in aritmetično sredino. Koeficient odraža razmerje med učinki posamičnih (individualnih) vplivov in splošnih vplivov.

Tabela 4: Izračun koeficienta variacije za leto 2004

	BDP y_i	Prebivalstvo x_i	VAR
SLOVENIJA	26.257.000	1.997004	/
POVPREČJE	2.188.083	166.417	/
Pomurska	1.115.000	122.879	1,02138527
Podravska	3.546.000	319.186	0,66430215
Koroška	752.000	73.816	0,32401207
Savinjska	3.015.000	257.105	0,26013975
Zasavska	431.000	45.660	0,31451276
Spodnjeposavska	734.000	70.117	0,25217791
Jugovzhodna Slovenija	1.660.000	138.851	0,09894716
Osrednjeslovenska	9.313.000	495.663	7,89743072
Gorenjska	2.245.000	198.275	0,33088023
Notranjsko-kraška	515.000	50.937	0,23536119
Goriška	1.506.000	119.532	0,01804446
Obalno-kraška	1.425.000	104.983	0,00951473
VARIANCA (vsota)	/	/	11,4267084

Vir: Lastni izračun.

$$VAR\left(\frac{y_i}{x_i}\right) = \sum_i \left(\left[\frac{y_i}{x_i} - \frac{\bar{y}}{\bar{x}} \right] \right)^2 * \frac{x_i}{\sum x_i} = \left(\frac{1115000}{122879} - \frac{2188083}{166417} \right)^2 * \left(\frac{122879}{1997004} \right) + \dots$$

$$\dots + \left(\frac{1425000}{122879} - \frac{2188083}{166417} \right)^2 * \left(\frac{104983}{1997004} \right) = 11,427$$

$$\sigma_y = \sqrt{VAR} = \sqrt{11,4267} = 3,3803$$

$$BDP_{percapita} = 13.148$$

$$KV = \frac{\sigma_y}{BDP_{percapita}} * 100 = \frac{3,3803}{13,148} * 100 = 25,7\%$$

Tabela 5: Povprečne mesečne plače za leto 2005

	Bruto plača na zaposlenega			Indeks: SLO=100		
	2004	2005	I-VI 2006	2004	2005	I-VI 2006
Osrednjeslovenska	1252,47	1310,40	1333,01	113,5	113,3	113,0
Obalno-kraška	1106,16	1151,61	1181,19	100,2	99,5	100,1
Gorenjska	1059,25	1119,33	1145,01	96,0	96,7	97,0
Goriška	1087,34	1136,10	1159,40	98,5	98,2	98,3
Savinjska	1011,11	1053,86	1076,63	91,6	91,1	91,2
Jugovzhodna Slovenija	1034,15	1098,94	1118,64	93,7	95,0	94,8
Pomurska	930,14	968,81	980,01	84,3	83,7	83,0
Notranjsko-kraška	993,10	1015,92	1037,54	90,0	87,8	87,9
Podravska	1030,58	1075,39	1097,97	93,4	92,9	93,0
Koroška	967,70	1018,21	1035,05	87,7	88,0	87,7
Spodnjeposavska	1001,51	1042,79	1067,91	90,8	90,1	90,5
Zasavska	1035,65	1089,56	1105,02	93,8	94,2	93,6
SLOVENIJA	1103,58	1157,06	1180,05	100,0	100,0	100,0

Vir: Povprečna bruto plača, 2006.

Tabela 6: Izobrazbena struktura po posameznih regijah v Sloveniji

	Število dijakov srednjih šol na 1000 prebivalcev		Odstotek študentov v generaciji od 19 do 26 let (brez podiplomcev)		Število diplomantov na 1000 prebivalcev		Absolutno število diplomantov
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2005
Osrednjeslovenska	49,9	49,2	45	46	8,7	9,5	2.746
Obalno-kraška	45,9	44,9	39,9	41,4	6,9	7,4	427
Gorenjska	54	53,3	41,7	42,3	7,5	8,2	913
Goriška	49,2	47,6	44,2	44,7	7,5	7,7	556
Savinjska	53	52,1	34	36,2	7,1	8	691
Jugovzhodna Slovenija	55,8	54,9	37,1	38,2	7,9	8,2	583
Pomurska	47,5	45,8	29,3	30,3	5,2	5,1	192
Notranjsko-kraška	48,3	46,1	40,6	42,8	7,9	7,9	257
Podravska	49	47,8	35,6	35,4	6,2	6,5	477
Koroška	57,1	55,1	35,3	35,6	7,1	7	181
Spodnjeposavska	52,3	51,4	34,5	37,2	7,4	7,2	210
Zasavska	53,7	50,8	36	36,3	6,8	6,9	162
SLOVENIJA	51	49,9	38,8	39,8	7,4	7,9	7.395

Vir: Pečar, 2006, str. 68.

PRILOGA 2

Tabela 7: Povprečno gibanje brezposelnosti v letih od 1987 do 2006 in februar 2007

Leto	Število registrirano brezposelnih oseb (stanje 31. 12.)	Rast (verižni indeks)	Povprečno število registrirano brezposelnih oseb**	Rast (verižni indeks)	Povprečna stopnja registrirane brezposelnosti (v %)
1987	17.826	127,7	15.184	107	1,5
1988	25.371	142,3	21.342	140,5	2,2
1989	33.796	133,2	28.218	132,2	2,9
1990	55.441	164	44.623	158,1	4,7
1991	91.161	164,4	75.079	168,3	8,2
1992	118.224	129,7	102.593	136,6	11,5
1993	137.142	116	129.087	125,8	14,4
1994	123.517	90,1	127.056	98,4	14,4
1995	126.759	102,6	121.483	95,6	13,9
1996	124.470	98,2	119.799	98,6	13,9
1997	128.572	103,3	125.189	104,5	14,4
1998	126.625	98,5	126.080	100,7	14,5
1999	114.348	90,3	118.951	94,3	13,6
2000	104.583	91,5	106.601	89,6	12,2
2001	104.316	99,7	101.857	95,5	11,6
2002	99.607	95,5	102.635	100,8	11,6
2003	95.993	96,4	97.674	95,2	11,2
2004	90.728	94,5	92.826	95	10,6
2005	92.575	102	91.889	99	10,2
2006	78.303	84,6	85.836	93,4	9,4
feb.07*	77.669	99,2	78.819	91,8	8,7*

*Povprečna stopnja registrirane brezposelnosti je za januar 2007

**Za leto 2007 v obdobju od januarja od konca tekočega meseca

Vir: Gibanje registriranih brezposelnih v letih od 1987 do feb. 2007.

Tabela 8: Stopnja registrirane brezposelnosti po regijah v Sloveniji v obdobju 2000-2006

STATISTIČNE REGIJE	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Osrednjeslovenska	8,8	8,0	7,7	7,5	7,5	7,6	7,4
Obalno-kraška	8,8	8,7	8,3	8,0	7,9	7,5	7,6
Gorenjska	9,7	8,7	8,2	8,0	7,6	7,3	7,0
Goriška	5,9	5,6	6,1	6,3	6,7	6,5	6,5
Savinjska	13,1	13,1	13,6	13,1	12,5	12,7	12,3
Jugovzhodna Slovenija	10,4	9,6	9,7	8,4	8,2	8,8	8,9
Pomurska	16,7	16,3	17,7	17,6	16,8	17,1	16,8
Notranjsko-kraška	10,4	9,4	8,8	8,6	8,1	7,9	7,3
Podravska	18,1	17,4	17,1	15,8	14,2	13,5	13,4
Koroška	9,9	9,9	11,3	12,2	11,4	10,6	10,6
Spodnjeposavska	13,4	13,9	14,1	14,6	12,7	11,5	11,0
Zasavska	14,9	14,3	14,8	15,6	14,4	13,8	12,6
SLOVENIJA	11,8	11,2	11,3	10,9	10,3	10,2	9,9

Viri: Pečar, 2006, str. 47.

Tabela 9: Odstotek dolgotrajno brezposelnih med vsem brezposelnimi po regijah

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Osrednjeslovenska	61,0	57,5	50,5	43,2	42,0	44,9	47,7
Obalno-kraška	51,7	51,2	51,2	42,5	39,8	39,3	35,9
Gorenjska	59,2	55,8	47,0	38,5	37,2	35,8	35,4
Goriška	58,0	55,5	48,0	44,6	41,9	44,7	43,5
Savinjska	62,1	58,3	55,2	52,0	48,7	50,3	52,4
Jugovzhodna Slovenija	67,1	65,4	59,5	53,3	48,6	50,6	50,8
Pomurska	58,4	58,7	54,2	52,8	50,1	53,3	53,2
Notranjsko-kraška	58,5	56,0	52,9	41,4	41,6	44,7	43,6
Podravska	64,4	62,2	59,3	53,4	48,6	47,7	46,6
Koroška	58,0	55,6	50,9	44,4	49,1	50,0	47,1
Spodnjeposavska	60,0	57,4	56,2	51,3	52,3	51,6	50,7
Zasavska	63,2	59,1	53,1	48,0	48,8	48,4	46,6
SLOVENIJA	61,4	58,9	54,4	48,6	46,2	47,3	47,5

Vir: Pečar, 2006, str. 48.

Tabela 10: Odstotek brezposelnih s I. in II. stopnjo izobrazbe med brezposelnimi

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Osrednjeslovenska	44,1	44,6	43,9	40,2	39,2	39,1	38,4
Obalno-kraška	41,5	41,0	42,2	38,5	37,0	36,1	36,3
Gorenjska	46,8	46,6	45,4	44,3	41,5	40,0	38,8
Goriška	44,9	43,8	38,8	39,6	38,5	36,7	36,6
Savinjska	47,2	46,0	46,7	43,3	40,0	38,7	37,3
Jugovzhodna Slovenija	59,7	60,2	50,2	57,0	55,1	52,9	51,8
Pomurska	54,9	54,7	56,3	52,3	50,8	51,2	50,1
Notranjsko-kraška	45,7	46,0	44,5	43,3	40,1	38,4	37,9
Podravska	44,1	44,1	46,6	41,7	37,5	36,6	35,5
Koroška	47,4	46,8	46,2	43,9	39,0	36,6	34,5
Spodnjeposavska	51,5	49,6	48,4	46,7	45,3	42,6	42,7
Zasavska	50,5	51,1	52,4	49,8	47,5	45,5	43,4
SLOVENIJA	47,2	47,0	47,0	44,2	41,6	40,8	39,7

Vir: Pečar, 2006, str. 48.

Tabela 11: Odstotek brezposelnih s VI. in VII. stopnjo izobrazbe med brezposelnimi

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Osrednjeslovenska	8,4	8,5	9,0	10,6	11,7	11,6	12,6
Obalno-kraška	6,6	7,2	7,4	9,0	10,4	10,7	10,1
Gorenjska	5,2	5,0	5,2	7,0	8,4	8,8	9,7
Goriška	6,3	7,1	7,9	9,9	11,0	10,9	11,1
Savinjska	3,1	3,5	3,7	4,7	5,6	6,1	6,7
Jugovzhodna Slovenija	2,5	2,9	2,8	4,8	5,5	5,6	5,9
Pomurska	2,5	2,5	2,6	3,3	4,2	4,7	4,5
Notranjsko-kraška	4,9	5,5	5,6	7,7	8,4	9,5	10,5
Podravska	3,4	3,5	3,8	4,5	5,7	6,2	7,2
Koroška	3,2	3,7	3,8	4,5	5,9	7,7	8,2
Spodnjeposavska	2,6	2,7	2,9	4,3	5,8	6,8	7,1
Zasavska	3,1	3,1	3,1	3,4	4,3	4,9	5,6
SLOVENIJA	4,5	4,6	4,8	6,1	7,2	7,6	8,3

Vir: Pečar 2006, str. 48.

Tabela 12: Odstotek mladih med brezposelnimi po posameznih regijah

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Osrednjeslovenska	18,5	18,0	17,6	18,6	19,1	17,3	16,4
Obalno-kraška	22,6	23,1	20,9	21,3	20,9	17,9	17,7
Gorenjska	17,0	18,1	16,7	20,2	20,6	17,4	15,5
Goriška	22,5	22,0	18,0	20,5	20,8	16,5	15,2
Savinjska	22,9	24,0	24,8	26,3	25,4	22,7	20,9
Jugovzhodna Slovenija	19,7	19,9	15,9	22,7	23,4	20,0	18,9
Pomurska	27,3	26,5	27,3	26,9	25,4	22,3	21,2
Notranjsko-kraška	23,4	24,9	22,6	24,6	24,2	18,4	18,8
Podravska	19,2	19,8	21,1	22,4	22,9	20,2	19,4
Koroška	22,0	21,3	22,0	22,9	22,5	22,2	22,4
Spodnjeposavska	22,3	20,9	19,0	19,1	18,2	15,5	14,8
Zasavska	25,8	27,5	28,6	27,7	27,7	26,1	24,6
SLOVENIJA	20,9	21,2	21,0	22,7	22,5	19,9	18,8

Opomba ¹: mladi se štejejo do 25 leta starosti.

Vir: Pečar, 2006, str. 49.

Tabela 13: Stopnja registrirane brezposelnosti starih nad 50 let v posameznih regijah

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Osrednjeslovenska	31,1	30,8	29,3	25,7	24,8	26,4	27,8
Obalno-kraška	25,7	24,5	24,5	21,0	21,9	24,6	26,2
Gorenjska	37,8	36,2	31,5	28,6	28,3	30,5	33,5
Goriška	26,7	27,6	23,8	21,9	22,5	25,9	27,6
Savinjska	26,8	25,6	23,5	18,7	18,5	19,8	21,5
Jugovzhodna Slovenija	27,6	27,6	22,3	20,7	19,7	22,1	24,1
Pomurska	19,9	21,2	21,8	18,7	20,0	21,8	22,3
Notranjsko-kraška	26,1	26,3	25,2	21,0	20,3	25,3	27,4
Podravska	26,5	26,1	26,3	20,5	18,0	19,5	21,1
Koroška	19,6	20,6	20,4	17,7	19,2	18,8	18,6
Spodnjeposavska	25,3	25,9	25,2	21,6	24,0	25,3	26,5
Zasavska	24,9	23,2	19,7	16,5	16,9	18,2	19,2
SLOVENIJA	27,5	27,0	25,4	21,4	21,0	22,7	24,2

Vir: Pečar 2006, str. 49.

Tabela 14: Stopnja registrirane brezposelnosti starih nad 40 let v posameznih regijah

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Osrednjeslovenska	55,0	53,8	52,7	47,3	45,5	45,9	47,1
Obalno-kraška	51,3	49,6	49,0	43,7	42,8	45,1	47,1
Gorenjska	62,0	59,3	54,7	51,2	49,3	50,4	53,3
Goriška	52,1	50,5	44,4	43,5	42,3	44,6	46,7
Savinjska	49,9	47,6	46,6	40,2	39,6	40,5	42,2
Jugovzhodna Slovenija	54,3	54,1	44,8	45,1	42,9	44,6	47,6
Pomurska	40,9	41,6	43,2	40,0	41,3	43,3	44,0
Notranjsko-kraška	50,7	49,2	47,4	42,7	41,7	45,3	47,3
Podravska	51,5	50,8	52,6	43,6	40,4	41,3	43,0
Koroška	48,5	49,5	49,1	45,4	44,3	40,3	39,7
Spodnjeposavska	49,2	50,5	50,6	47,5	48,7	48,2	50,7
Zasavska	46,5	43,8	42,6	40,9	40,6	39,0	39,4
SLOVENIJA	51,7	50,5	49,4	44,1	42,8	43,6	45,2

Vir: Pečar, 2006, str. 50.

Tabela 15: Odstotek iskalcev prve zaposlitve po regijah

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Osrednjeslovenska	16,8	17,2	17,3	21,2	24,3	24,9	23,5
Obalno-kraška	16,9	17,8	17,2	19,8	21,3	20,1	17,8
Gorenjska	12,1	12,6	12,5	17,3	19,7	17,6	15,9
Goriška	17,9	18,1	14,8	19,2	21,5	19,6	19,4
Savinjska	18,1	19,3	21,1	24,6	25,5	24,5	22,9
Jugovzhodna Slovenija	19,2	20,7	17,6	27,2	30,1	28,4	25,5
Pomurska	26,1	26,5	27,9	28,9	29,4	28,2	27,2
Notranjsko-kraška	17,8	17,9	16,7	24,0	25,9	22,7	19,7
Podravska	17,6	18,7	21,0	24,1	25,8	24,5	23,1
Koroška	14,3	15,4	17,0	19,3	22,9	24,6	23,9
Spodnjeposavska	18,6	18,7	18,8	20,6	22,5	21,7	19,1
Zasavska	19,1	20,7	24,7	26,9	29,7	28,2	26,8
SLOVENIJA	17,9	18,8	19,6	23,2	25,2	24,3	22,8

Vir: Pečar, 2006, str. 49.

Tabela 16: Odstotek trajnih presežkov med brezposelnimi po posameznih regijah

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Osrednjeslovenska	25,7	23,4	20,8	18,6	18,4	18,9	19,0
Obalno-kraška	12,8	10,6	10,4	11,1	13,4	14,9	16,8
Gorenjska	31,1	26,7	23,7	20,5	20,5	19,9	20,4
Goriška	16,9	15,1	15,0	11,9	14,2	17,0	18,6
Savinjska	23,3	20,2	14,7	14,1	13,6	14,2	15,5
Jugovzhodna Slovenija	19,9	17,8	26,1	13,6	14,2	13,6	14,2
Pomurska	11,7	9,6	7,3	8,6	9,4	9,7	10,1
Notranjsko-kraška	17,1	14,8	16,1	12,9	14,0	17,4	19,0
Podravska	23,3	19,9	13,2	12,5	11,4	10,7	10,2
Koroška	17,3	15,6	13,0	11,2	12,0	11,2	12,5
Spodnjeposavska	19,7	19,6	16,7	16,9	16,9	18,2	19,0
Zasavska	22,0	18,8	15,7	12,5	11,9	11,8	12,0
SLOVENIJA	22,0	19,2	16,1	14,1	14,2	14,4	14,9

Vir: Pečar, 2006, str. 49.

Tabela 17: Odstotek žensk med brezposelnimi

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Osrednjeslovenska	49,4	49,7	49,6	51,0	51,7	50,6	50,7
Obalno-kraška	54,9	51,9	50,4	50,3	50,3	50,7	50,7
Gorenjska	54,8	54,4	51,3	54,0	53,5	56,4	57,2
Goriška	54,4	52,5	46,7	50,2	48,8	51,0	52,5
Savinjska	50,4	50,5	52,8	54,0	54,7	55,1	55,2
Jugovzhodna Slovenija	49,4	50,3	43,1	54,0	54,0	55,2	55,9
Pomurska	45,2	44,7	47,5	47,1	47,0	48,9	50,2
Notranjsko-kraška	55,7	55,5	53,1	55,0	54,9	54,1	52,0
Podravska	51,4	52,0	55,3	54,4	55,2	55,9	56,4
Koroška	52,4	50,5	51,5	52,0	53,9	56,5	57,0
Spodnjeposavska	47,8	48,7	49,7	55,9	56,2	57,9	59,2
Zasavska	54,2	54,7	57,2	59,5	58,0	59,4	58,8
SLOVENIJA	50,7	50,8	51,2	52,8	53,1	53,8	54,2

Vir: Pečar, 2006, str. 50.

Tabela 18: Razlika v brezposelnosti med spoloma

	1996	2000	2001	2002	2003	2004
Ženske	6,7	7,1	6,8	6,8	7,1	6,8
Moški	7	6,5	5,6	5,9	6,3	5,8
Razlika	-0,3	0,6	1,2	0,9	0,8	1

Vir: Stopnje brezposelnosti po spolu v Sloveniji; Lastni izračun.

Tabela 19: Koefficient variacije regionalne brezposelnosti v obdobju 2000-2006

2000	2001	2002	2003	2004	2005	I-VI 2006
31,5	33,7	35,1	34,5	31,2	30,9	30,8

Vir: Pečar, 2006, str. 51.